

LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Uroš Kumer

Kako terorizem in vojna proti terorizmu vplivata na spremembe svetovnega družbenega
reda

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Uroš Kumer

Mentor: doc. dr. Andrej Kurnik

Kako terorizem in vojna proti terorizmu vplivata na spremembe svetovnega družbenega
reda

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Kako terorizem in vojna proti terorizmu vplivata na spremembe svetovnega družbenega reda

Že več kot 60 let ZDA oblikujejo imperialno strategijo, katere cilj je globalna dominacija. Z uporabo vojaške moči vplivajo na politiko številnih svetovnih držav, od Hladne vojne do vojne v Iraku. 11.09.2001 pa se jim je agresivna zunanja politika, ki jo vodijo že desetletja, maščevala. Teroristična organizacija Al Kaida je na ta dan izvedla teroristične napade, ki jih ZDA in celoten svet še dolgo ne bomo pozabili. Ameriški predsednik George W. Bush pa je ta zgodovinski napad na ZDA znal izkoristiti v svojo prid; s sprejetjem Patriotskega zakona in novo Nacionalno Varnostno Strategijo leta 2002 in še eno leta 2006, je svojo zunanjo politiko še zaostрил, z napovedjo Vojne proti terorizmu in napadom na Afganistan in Irak, pa še utrdil svojo prisotnost, v strateško zelo pomembni regiji. Pod pretvezo ščitenja nacionalne varnosti je sprejel tudi številne zakone, ki močno ogrožajo ustavne in človekove pravice, ter osnovne svoboščine rezidentov in nerezidentov ZDA.

Ključne besede: enajsti september, terorizem, vojna proti terorizmu, globalna dominacija.

How terrorism and war on terror affect on changing the world order

The USA has been shaping an imperial strategy for over 60 years and the goal is global domination. With the use of military force they have had an impact on the policies of numerous countries around the world, from the Cold War to the wars in Iraq. The aggressive foreign policy they have been leading for decades backfired on 11 September 2001. On that day the terrorist organization Al Kaida carried out terrorist attacks, which the USA and the entire world will not forget about for a long time to come. The American president George W. Bush knew how to take advantage of this historical situation; by passing the Patriot Act and new National Security Strategy in 2002, followed by another in 2006, he made his foreign policy even stricter and by announcing a war against terrorism and an attack on Afghanistan and Iraq he furthermore strengthened his presence in a strategically very important region. Under the pretence of protecting national security he also adopted numerous laws, which strongly threatens the constitutional and human rights including the basic freedoms of American residents and non-residents.

Key words: 11th September, terrorism, War on Terror, global domination, Al Kaida.

KAZALO

1	UVOD	8
1.1	UVOD	8
1.2	METDOLOGIJA	9
1.2.1	Opredelitev predmeta preučevanja	9
1.2.2	Hipoteze	11
2	OPREDELITEV KLJUČNIH POJMOV	12
2.1	TERORIZEM	12
2.1.1	Vrste terorizma	13
2.1.1.1	Nacionalistični terorizem	14
2.1.1.2	Verski terorizem	15
2.1.1.3	Levičarski terorizem	15
2.1.1.4	Desničarski terorizem	16
2.1.1.5	Anarhistični terorizem	16
2.1.1.6	Narko terorizem	17
2.1.1.7	Državni terorizem	17
2.1.2	Oblike terorizma.....	18
2.2	SVETOVNI DRUŽBENI RED	19
3	TEŽNJA ZDA PO GLOBALNI DOMINACIJI	21
3.1	HLADNA VOJNA	21
3.2	KOREJSKA VOJNA	27
3.3	VIETNAM	28
3.4	ZALIVSKA VOJNA	30
4	AL KAIDA IN VZROKI ZA 11.9	32
4.1	AL KAIDA	32
4.2	ARABSKO – IZRAELSKE VOJNE	33
5	11. SEPTEMBER IN POSLEDICE	36
5.1	11. SEPTEMBER	36
5.2	OBDOBJE PO ENAJSTEM SEPTEMBRU 2001	38
5.3	VOJNA PROTI TERORIZMU	39
5.4	PATRIOTSKI ZAKON	41

5.5 NACIONALNA VARNOSTNA STRATEGIJA ZDA (NATIONAL SECURITY STRATEGY – NSS)	44
5.6 BUSHEVA DOKTRINA	48
5.7 NAPAD NA AFGANISTAN	51
5.8 NAPAD NA IRAK	53
6 POLITIKA BARACKA OBAME	55
6.1 ZUNANJA POLITIKA	55
6.1.1 Prenova ameriške diplomacije	55
6.1.2 Jedrsko orožje	56
6.1.3 Iran	56
6.1.4 Irak	57
6.2 NACIONALNA VARNOST	57
7 ZAKLJUČEK	58
8 LITERATURA	61

KRATICE

ZDA	Združene države Amerike
SZ	Sovjetska zveza
NATO	North Atlantic Treaty Organization / Severnoatlantsko zavezništvo
IRA	Irska Republikanska Armada
ETA	Euskadi Ta Askatasuna
OZN	Organizacija Združenih narodov
VS	Varnostni svet
UL OZN	Ustanovna listina Organizacije Združenih Narodov
NSS	National Security Strategy / Nacionalna Varnostna Strategija
FBI	Federal Bureau of Investigation / Zvezni preiskovalni urad
CIA	Central Intelligence Agency / Centralna obveščevalna agencija
ZN	Združeni narodi

PLO Palestinian Liberation Organization /
Palestinska osvobodilna organizacija

OAPEC Organization of Arab Petroleum Exporting Countries

1 UVOD

1.1 UVOD

Kljub Monroejevi doktrini¹ iz davnega leta 1823, ki je poudarjala nevmešavanje ZDA v notranje zadeve drugih držav, ZDA že več kot šestdeset let oblikuje imperialno strategijo, katere cilj je globalna dominacija. Z uporabo vojaške in gospodarske moči direktno vplivajo na politiko številnih svetovnih držav, indirektno, pa praktično na cel svet.

Ta njihova namera se je pokazala že proti koncu 2. Svetovne Vojne, še bolj pa takoj po njej. ZDA so iz 2. Svetovne Vojne izšle kot zmagovalke. Tu seveda ne mislim samo, kot, skupaj z zaveznicami, zmagovalka svetovne vojne in vojne proti fašizmu, ampak predvsem, kot daleč najmočnejša svetovna vojaška in gospodarska velesila. Takšnega stanja so se seveda zavedali in svojo moč so želeli obdržati in še povečati, vsem ostalim pa preprečiti, da bi se jim približali. Z Marshallovim planom² jim je to do neke mere uspelo, saj jim je hkrati uspelo zatirati razvoj, ter širjenje komunizma in podrediti si številne pomoči potrebne države.

Vse do devedesetih let je bil svet v znamenju nasprotovanj med Vzhodnim in Zahodnim blokom, ki so se izražala skozi, oboroževalno tekmo, vesoljsko tekmo, vohunstvo, propagandno in antipropagando s ciljem manjšanja vpliva nasprotnega bloka, oziroma večanjem svojega vpliva na svet. Strategija odvracanja in zastraševanja, ki je bila ena najmočnejših orožij ZDA pri vplivanju na druge države, pa po koncu Hladne vojne ne pride več do izraza, saj vse več držav poseduje jedrsko orožje (Golob 1981, 7914). ZDA to seveda ni bilo všeč, saj se je tako njihov vpliv zmanjševal, zato še danes poiskujejo na vsak način preprečit jedrsko oboroževanje drugih držav. Pri tem pa imajo seveda dvojna merila, saj kljub temu, da so oni prva država, ki ga je imela, da ga imajo verjetno največ in da so edini, ki so ga uporabili, sebe ne vidijo kot grožnjo svetovnemu miru. Seveda osebno mislim prav nasprotno, saj so, kot bo vidno kasneje v diplomskem delu,

¹ Monroejeva doktrina je nastala, kot letni nagovor predsednika Monroea kongresu 2.12.1823, v katerem je govoril o politiki ZDA do Evrope. Poudaril je, da ZDA v prihodnosti ne smejo več biti predmet kolonizacije evropskih sil, prav tako pa se tudi ZDA, kot se tudi do tedaj ni, ne bo vmešavala v notranje zadeve evropskih sil.

² Marshallov plan je predvideval povojno obnovo Evrope in zmanjšanje vpliva komunizma po 2. Svetovni Vojni.

nenehno v vojni, ničkolikokrat celo v večih hkrati, vsem pa je skupno, da se ne odvijajo na tleh ZDA, kar jih po mojem mnenju avtomatično označuje, za agresorja, se pravi nekoga, ki ogroža svetovni mir. Prav ironična pa se mi zdi tudi njihova gonja, močno podprta s propagando, proti določenim državam, ki naj bi posedovale orožje za množično uničenje ali pa podpirajo teroristične skupine.

Kljub temu pa so se največje spremembe v zunanji in varnostni politiki ZDA, po Hladni vojni, zgodile šele po enajstem septembru 2001, ko se zgodijo teroristični napadi na ZDA. Kljub grozovitim dejanjem in navidezni ogromni škodi, pa ZDA v njih vidijo svoj izhod iz krize, ki bi jim omogočil, da zopet prevzamejo vodilno vlogo v svetovni politiki in gospodarstvu. Le to so od konca Hladne vojne počasi izgubljale, saj ima vse več držav orožje za množično uničenje, pojavila pa so se tudi številna hitro rastoča gospodarstva, kot sta Kitajska in Indija. Z napovedjo Vojne proti terorizmu, sprejetjem Patriotskega zakona in spremembo Nacionalne varnostne strategije, si ZDA želijo povrniti vodilno vlogo v svetovni politiki. Z njimi naj bi izkoreninili terorizem, zrušili diktatorske režime, ter preprečili malopridnim državam nadaljnji razvoj orožja za množično uničenje. Skratka svet naj bi z njihovo pomočjo postal lepši in varnejši, dejansko pa gre za radikalne spremembe družbenega reda, ki v veliki meri kršijo suverenost številnih držav, ustavo, osnovne svoboščine in človekove pravice.

1.2 METODOLOGIJA

1.2.1 Opredelitev predmeta preučevanja

V Diplomski nalogi bom predstavil razvoj ameriške politike, kot globalnega hegemon, od 2. Svetovne vojne naprej, s poudarkom na dogodkih po terorističnih napadih Al Kaide na ZDA, enajstega septembra 2001. Raziskal bom, kaj so bili glavni razlogi za napad Al Kaide na ZDA in kakšne so bile posledice teh napadov, oziroma kako je ZDA odgovorila na njih in kakšen pomen je imelo to na svetovni družbeni red.

Diplomska naloga je sestavljena iz sedmih poglavij. V uvodu bom na kratko predstavil temo diplomske naloge, opredelil bom predmet preučevanja, postavil nekaj hipotez, katere bom na koncu, s pomočjo ugotovljenega in napisanega ali potrdil ali zavrnil in opisal način, oziroma metodologijo s pomočjo katere bom prišel do teh ugotovitev.

V drugem poglavju bom s pomočjo analize sekundarnih virov predstavil ključne pojme obravnavane teme. Za ključna pojma smatram terorizem in družbeni red. Predstavil bom kaj terorizem sploh je, kakšne vrste terorizma poznamo in tudi kakšne oblike. Poiskoval bom tudi definirati pojem družbeni red, ter ugotoviti kakšen je le-ta bil do terorističnih napadov na ZDA, po katerih se je bistveno spremenil.

V tretjem poglavju bom s pomočjo analize sekundarnih virov predstavil zgodovinski pregled težnje ZDA po globalni dominaciji. Zgodovinski pregled bom pričel s koncem 2. Svetovne vojne in ga zaključil z enajstim septembrom 2001. V pregledu bom poiskoval povzeti vse vojaško-politične dogodke, s katerimi bi dokazal, da ZDA že več kot 60 let oblikuje imperialno strategijo, katere cilj je globalna dominacija.

V četrtem delu bom s pomočjo analize primarnih in sekundarnih virov predstavil teroristično organizacijo Al Kaida in poiskoval razumeti njihov napad na ZDA, oziroma najti vzroke za le-tega. Osredotočil se bom predvsem na analizo arabsko-izraelske vojne in odnosa ZDA do arabskega sveta.

V petem delu bom s pomočjo analize sekundarnih virov in deskripcije opisal dogodke enajstega septembra, nato pa s pomočjo analize primarnih in sekundarnih virov predstavil posledice teh dogodkov. Osredotočil se bom predvsem na reakcijo in spremembe, ki so se zgodile, v času predsedovanja Georja W. Busha. Tu sta pomembna predvsem sprejetje Patriotskega zakona, ter sprememba Nacionalne varnostne strategije. Odgovori, oziroma reakcije na enajsti september so temelji za spreminjanje svetovnega družbenega reda.

Seveda se bom dotaknil tudi politike novega ameriškega predsednika Baracka Obame. S pomočjo analize primarnih in sekundarnih virov bom v šestem delu poiskoval ugotoviti ali Obama nadaljuje politiko Georja W. Busha, oziroma v kolikšni meri se njegova politika razlikuje od politike njegovega predhodnika. Osredotočil se bom na njegovo predvolilno kampanjo, saj menim, da je za resnejšo analizo njegovega dela še prezgodaj.

V zadnjem delu bom na podlagi izsledkov primerjal obdobji pred in po enajstem septembru 2001, in sicer z vidika spremembe svetovnega družbenega reda. To pa mi bo omogočilo ovrednotiti hipoteze diplomske naloge.

1.2.2 Hipoteze

Na podlagi poznavanja teme in preučevanja relevantne literature sem postavil naslednje hipoteze.

Osnovna hipoteza:

H1: Ameriška težnja po globalni dominaciji je pripeljala svet do vojne s terorizmom, le-ta pa do radikalnega spreminjanja svetovnega družbenega reda.

Izpeljani hipotezi:

H2: Teroristični napad enajstega septembra 2001 je omogočil ZDA, da s sprejetjem radikalnih zakonov nadaljujejo globalno dominacijo.

H3: Razlika med politikama predsednika Obame in predsednika Busha je samo v poti, cilj pa je še vedno isti, in sicer globalna dominacija ZDA.

2 OPREDELITEV KLJUČNIH POJMOV

2.1 TERORIZEM

V svoji knjigi »Politični terorizem« sta Schmidt in Youngman naštel kar stodevet različnih definicij terorizma (Turnšek 2009).

Ameriško zunanje ministrstvo je opredelilo terorizem, kot napad na ne bojne cilje (non-combatant). To je daleč preširoka definicija, saj bi, kot terorističen, lahko označili vsak napad na vojašnice, vojne objekte in instalacije, ter vojake v tujini, tudi kadar so tam v vlogi okupacijskih sil (Turnšek 2009). V NSS ZDA pa je terorizem definiran, kot »naklepno, politično motivirano nasilje, izvedeno nad nedolžnimi.« (White House 2002).

Da neko dejanje označimo za terorizem, mora izpolnjevati nekaj pogojev: cilji morajo biti izbrani na podlagi njihovega simboličnega pomena, žrtve so civilisti, namen dejanj pa je sejati teror. To bi lahko bila osnova in čisto preprosta definicija kaj terorizem sploh je, vendar pa je stvar veliko bolj kompleksna, kot se zdi na prvi pogled, saj so to elementi, ki jih v večji ali manjši meri vsebuje vsaka vojna (Fossati 2005, 5).

Terorizem je star, kot je staro človeštvo, sam izraz pa je nastal med francosko revolucijo, ko je med letoma 1793 in 1794 najradikalnejše krilo jakobincev pod Robespierovim in Saint-Justovim vodstvom sprožilo silovito represijo proti političnim nasprotnikom, ki so jih kar v paketu obtožili izdaje in jih izenačili z zunanjimi sovražniki, s katerimi je Francija v tistem času bila naporno vojno. Temelj strahovlade je bil »zakon zoper sumljive osebe«, na osnovi katerega so lahko kogar koli postavili pred sodišče in ga obsodili kar brez dokazov. Namen ni bil odstranitev vseh nasprotnikov, ampak s širjenjem strahu v njihovih vrstah, samo streti njihov odpor. Z neposrednim nasiljem nad izbranimi tarčami so teror uporabljali, kot nekakšno orožje širšega dometa (Fossati 2005, 14-15).

Prvo uradno definicijo terorizma, ki je bila zasnovana na mednarodnem pravu, pa je podalo Društvo narodov na ženevski konferenci šestnajstega novembra 1937. Povod pa

je bil atentat Hrvaške nacionalistične organizacije ustašev in VMRO na Jugoslovanskega kralja Aleksandra I. in francoskega zunanjega ministra v Marseillu. Po njihovi definiciji je bil terorizem:« kriminalno dejanje zoper državo, katerih namen ali narava utegne ustrahovati določene ljudi, skupine ali javnost nasploh.« Na podlagi te definicije, pa bi lahko rekli, da je šlo tudi v nekaterih političnih režimih, predvsem v Nemčiji, Italiji in Sovjetski zvezi med obema vojnama, za terorizem (Fossati 2005, 28).

Glede terorizma in odgovora nanj, sta se razvili dve stališči, in sicer prvo zavzema položaj, da je terorizem oblika vojne, proti kateri je treba ukrepati na vojaški ravni (Caleb Carr celo trdi, da gre za sodobno razvojno stopnjo vojne), drugo stališče pa je, da je terorizem kriminalno dejanje na katerega je potrebno odgovoriti na podlagi nekega pravnega reda (Fossati 2005, 6).

Ledinek je na kratko povzel definicijo Sankarja Sena, ki pravi, da je terorizem uporaba nasilja ali grožnja z njim, za doseganje (političnih) ciljev, pri čemer je primarni namen teroristične akcije, vplivati na stališča in obnašanje neke ciljne družbene skupine, povzročitev posledic, trenutni žrtvi pa je samo postranska škoda (Ledinek 2005, 4).

Teroristične akcije imajo običajno politične cilje, teroristi želijo z njimi izzvati politične spremembe in jih tudi izzovejo, čeprav, ne vedno take kot jih želijo. Akcije so vedno nelegitimno nasilne, bodisi dejansko, bodisi manifestno ali latentno, ter so ponavljajoča se in zavestna dejanja teroristov, pri čemer je sekundarni učinek, vpliv na širšo ciljno skupino, pomembnejši od primarnega učinka, saj trenutna žrtev terorizma, predstavlja le inštrument, za doseg drugih ciljev. Teroristi zato, da bi izzvali strah in druge psihične reakcije, izkoriščajo odmevnost svojega dejanja in sredstva množičnega obveščanja s prevzemanjem odgovornosti za teroristična dejanja, da bi tako izzvali širšo in večjo želeno reakcijo. Vse to počno brezobzirno in organizirano, dobro opremljene in izurjene osebe v strogi tajnosti (Ledinek 2005, 4).

2.1.1 Vrste terorizma

Sankar Sen govori o različnih vrstah terorizma, ki jih loči glede na cilje. Pravi, da je terorizem lahko kriminalni, če teži k materialnim koristim, psihološki, če so njegovi cilji religiozni ali mistični, vojni, če ima namen zmanjšati moč sovražnika in politični, če gre

za revolucionarne ali represivne politične cilje. Slednja vrsta terorizma je običajno mišljena, tudi v najširši vsakdanji javni rabi tega pojma (Ledinek 2005, 4).

Lojze Pavič v svoji knjigi *Terorizem smo ljudje*, ugotavlja, da so ločnice med vrstami terorizma, močno zabrisane in da se vrste terorizma lahko prepletajo, saj ima posamezna teroristična skupina lahko več motivov oziroma razlogov za svoja dejanja. (Pavič 2009, 25)

Sicer pa stroka v današnjem času loči naslednje pomembnejše tipe terorizma:

2.1.1.1 Nacionalistični terorizem

Za Nacionalistični terorizem velja, da ga je izredno težko opredeliti, saj se imajo številni člani teh skupin za borce za svobodo, saj je njihov cilj formiranje samostojne države za svojo nacionalno skupnost. Navadno to počno, skozi privlačenje pozornosti javnosti, k boju za osamosvojitve, za katerega mislijo, da je bil ignoriran ali neosvetljen. Ker so mnogi strokovnjaki skeptični do opredelitve nacionalističnih skupin, kot terorističnih, saj se imajo sami za »borce za svobodo« je ta vrsta terorizma med najuspešnejšimi, ko gre za pridobivanje mednarodnega priznanja in simpatij. Strokovnjaki so mnenja, da so nacionalistične teroristične organizacije, še posebej pozorne pri izbiri nasilnih sredstev. K tem se zatekajo do mere, da postanejo vidni in prepoznavni v svetu, ne gredo pa daleč čez to mejo, saj bi na ta način izgubili mednarodno, ali lokalno (njihova nacionalna baza) razumevanje za njihov problem (Pavič 2009, 26-27).

Kot najbolj znane nacionalistične teroristične skupine se dandanes kvalificirajo predvsem naslednje: Irska republikanska armada (Irish Republican Army, IRA), borijo se na območju, Severne Irske, ki je pod britansko oblastjo, njihov cilj je priključitev severnega dela otoka k Republiki Irski; Palestinska osvobodilna organizacija (PLO), ki si prizadeva za osamosvojitve palestinskih ozemelj, prav tako kot IRA, pa so že v devetdesetih letih dvajsetega stoletja sporočili, da opuščajo teroristično delovanje; Baskovska očetnjava in svoboda (Euskadi ta Askatasuna, ETA), ki si želi osamosvojitve baskovskih dežel od Španije; Kurdistska delavska stranka, usmerjena k separatizmu in osvoboditvi Kurdiv, ter ustanovitvi kurdske države (Kurdistan). Te skupine so se razvile iz separatističnega terorizma, kakršnega so v pretelčnosti izvajale predvsem

skupine v evropskih kolonijah: židovske milice Irgun in Lehi, na območju Palestine, ki so se borile proti britanskemu kolonializmu (Pavič 2009, 26-27; Wikipedia 2009b).

2.1.1.2 Verski terorizem

Verski teroristi z nasilnimi dejanji predvsem skušajo uresničiti zapovedane božje cilje in s tem doseči radikalne spremembe. Tovrstne teroristične skupine imajo v nasprotju z nacionalističnimi, širok nabor tarč, saj njihovo delovanje ne išče le velike publicitete, ampak tudi čim večje število žrtev. Ker so skupine nagnjene k dejavnostim, ki nimajo povezave z združevanjem ali osveščanjem etničnih ali ideoloških skupin, pač pa jih vodi njihova lastna vizija preroške volje, ni zadržkov, ki so skozi preteklost omejevali intenziteto terorističnih dejavnosti. V skrajnem primeru, je nasilje z njihove strani, tako lahko uporabljeno proti komur koli, ki ni član njihove verske skupnosti (Pavič 2009, 25).

Pod omenjene skupine spadajo pripadniki tako velikih kakor tudi majhnih verstev oziroma kultov. Skoraj polovica od približno šestdesetih znanih terorističnih skupin naj bi bila versko motivirana, kar pomeni da je verski terorizem najbolj razširjen. Med najbolj znane teroristične organizacije, ki slonijo na veri, pa uvrščamo skupine kot so: Al Kajda, palestinska sunitska organizacija Hamas, libanonska šiitska organizacija Hezbolah, nekatere ameriške konservativne krščanske skupine, ter japonski kult Aum Shinrikyo (Wikipedia 2009b).

Verski terorizem, spada med najnevarnejše oblike terorizma, saj so njegovi pripadniki, za dosego ciljev pripravljeni žrtvovati svoja življenja (Pavič 2009, 25).

2.1.1.3 Levičarski terorizem

Povod za nastanek Levičarskih teroristov, ki je bil razširjen v sedemdesetih in osemdesetih letih dvajsetega stoletja, je boj proti (obstoječemu) kapitalističnemu sistemu, katerega naj bi nadomestil bolj levo, socialno usmerjen družbenopolitični sistem: navadno komunistični ali socialistični režim. Tarče teh teroristov so velekapitalisti oziroma vidni predstavniki kapitalističnega sistema, predvsem so to

bančniki, gospodarstveniki, politiki, vojaški častniki, ki so primerni za ugrabljanje in usmrtitev (Pavič 2009, 28).

Med organizacije levega terorizma spadajo skupina Baader-Meinhof iz Nemčije, japonska Rdeča armada, formacija Weathermen (Združene države Amerike, 70. Leta) in znamenite italijanske Rdeče brigade (Wikipedia 2009b).

2.1.1.4 Desničarski terorizem

V nasprotju z njimi poznamo desničarski terorizem, ki je med vsemi oblikami terorizma še najslabše organiziran. V Evropi so to predvsem skupine obritoglavcev – ekstremni nacionalisti in racionalisti, ki si prizadevajo za zamenjavo liberalnih, demokratičnih režimov za vzpostavitev fašističnih držav. Te skupine izvajajo predvsem nasilje nad tujci in pripadniki manjšin (Pavič 2009, 28).

V ZDA so desničarski skrajneži mnogo bolj organizirani in imajo na razpolago tudi veliko več sredstev, njihovo število pa ni znano, saj ameriški Zvezni preiskovalci (FBI) ne vodijo seznama domačih terorističnih skupin. Med desničarske teroriste štejemo tudi tako imenovane »odrede smrti«, ki so delovali v osemdesetih letih dvajsetega stoletja v Latinski Ameriki (Pavič 2009, 28).

2.1.1.5 Anarhistični terorizem

Na prelomu devetnajstega in dvajsetega stoletja so anarhisti izvajali številne atentate in druge napade, zato so strokovnjaki uvedli novo kategorijo terorizma, anarhistični terorizem. Cilj Anarhističnega terorizma je bil predvsem z nasiljem vplivati, oziroma ukiniti kakršnokoli obliko oblasti (Pavič 2009, 29). Napadali so predvsem tarče na oblasti: državni sistem, visoke politične osebnosti, njihove mehanizme in imetje. Najbolj znani žrtvi anarhistov sta bila ruski car Aleksander II. in leta 1901 ameriški predsednik William McKinley (Pavič 2009, 29).

2.1.1.6 Narko terorizem

Med narko teroriste štejemo uporniške skupine, ki se ukvarjajo predvsem s proizvodnjo in preprodajo drog, kar je tudi njih glavni vir financiranja. Najbolj znan primer je Kolumbija, kjer se levičarska FARC (Oborožena revolucionarna armada Kolumbije) in desničarska AUC (Združene samoobrambne sile Kolumbije) financirata s proizvodnjo in preprodajo kokaina, za doseganje svojih političnih ciljev pa se poslužujeta terorističnih metod. Tudi Al Kajda je uporabila drogo, kot orodje svojih terorističnih dejanj, in sicer ko je zastrepila heroin namenjen na ameriški trg (Pavič 2009, 29).

2.1.1.7 Državni terorizem

Pri državnem terorizmu gre za to, da imajo teroristične skupine podporo radikalnih držav ali pa so celo same države vodene s pomočjo terorističnih dejanj in le te uporabljajo kot orodje svoje notranje, kot tudi zunanje politike. Prav tako država lahko podpira, oziroma izvaja notranjepolitični terorizem, proti svojim navadno političnim nasprotnikom ali etnijam (Pavič 2009, 27).

Strokovnjaki se v svojih teorijah ne morejo zediniti o tem katere države, oziroma državne institucije podpirajo ali izvajajo državni terorizem. Predvsem Zahodne države, kot teroristične države imenujejo države »na osi zla«³, medtem ko imajo le-te za najbolj teroristične države ZDA in nekatere njihove zaveznice, kot so Velika Britanija, ter Izrael, katerega državnost sloni na ponavljajočih se dejanjih (Wikipedia 2009b).

Seveda so možne tudi drugačne opredelitve in tudi te so (lahko) točne, glede na avtorjev vidik pač, omeniti pa velja vsaj še vrste terorizma, ki jih pozna naša zakonodaja. Kazenski zakonik RS v 355. členu govori o terorizmu, v 388. členu pa o mednarodnem terorizmu:

355. člen kazenskega zakonika RS

Kdor z namenom, da bi ogrozil ustavno ureditev ali varnost Republike Slovenije, povzroči eksplozijo ali požar, ali stori kakšno drugo splošno nevarno dejanje ali nasilje, ali zagrozi z uporabo jedrske snovi ali drugih sredstev za množično pobijanje ljudi in

³ Države na Osi zla so: Iran, Kuba, predhodni Irak Sadama Huseina, Libija, Severna Koreja, Sudan in Sirija.

tako ustvari pri ljudeh občutek negotovosti ali prestrašenosti, se kaznuje z zaporom najmanj treh let.

388. člen kazenskega zakonika RS

(1) Kdor z namenom, da bi škodoval tuji državi ali mednarodni organizaciji, ugrabi kakšno osebo ali stori kakšno drugo nasilje, povzroči eksplozijo ali požar s kakšnim splošno nevarnim dejanjem ali splošno nevarnimi sredstvi povzroči nevarnost za življenje ljudi ali za premoženje velike vrednosti, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

(2) Kdor z namenom, da bi prisilil kako pravno osebo, mednarodno organizacijo ali državo, da kaj stori ali ne stori, zagrozi, da bo z uporabo jedrske snovi ali kakšnih drugih sredstev za množično pobijanje ljudi ogrozil ali prizadel življenje ljudi ali premoženje velike vrednosti, se kaznuje z zaporom najmanj enega leta.

(3) Če ima dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena za posledico smrt ene ali več oseb, se storilec kaznuje z zaporom najmanj petih let.

(4) Če storilec pri izvršitvi dejanja iz prvega ali drugega odstavka tega člena naklepoma vzame življenje eni ali več oseb, se kaznuje z zaporom najmanj desetih let ali z zaporom dvajsetih let (Kazenski zakonik RS Ur.l. RS 63/1994 1994).

2.1.2 Oblike terorizma

Terorizem kakršnega poznamo danes prvič zasledimo v poznem 19. stoletju v dejavnosti skupine Narodnaya Volya (Narodna volja), ki je bila uperjena proti carju in njegovim podpornikom. Na začetku dvajsetega stoletja pa zasledimo dejavnost liberalno-anarhistične organizacije Mlada Bosna, ki je preko svojega člana Gavrila Principa, izvedla atentat na avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda (Wikipedia 2009b).

Resnično moderne oblike, ki so prirejene in pripravljene za širšo javnost, kot publiko, ki ima dostop in lahko spremlja dogajanje preko »mainstream« medijev, pa so dobile svoje udejanjenje v drugi polovici dvajsetega stoletja. Za enega prvih dejanj te vste štejem

teroristično dejanje Ljudske fronte za osvoboditev Palestine, ko je julija 1968 ugrabila komercialno potniško letalo (Wikipedia 2009b).

Danes so najpogostejše oblike terorizma eksplozije, napadi na sredstva javnega prometa in samomorilski napadi, ki so se začeli pojavljati tudi v Evropi, druge oblike pa so še umori, ugrabitve, požari, oboroženi napadi, ugrabitve letal in ladij, sabotáže, diverzije, izsiljevanje, grožnje. Gre pravzaprav za vse možne oblike povzročanja strahu in negotovosti, z večjimi ali manjšimi hkratnimi posledicami za premoženje, zdravje in življenje ljudi (Ledinek 2005, 5).

2.2 SVETOVNI DRUŽBENI RED

Družbeni red so pravila, ki določajo vzorce obnašanja, ter so sprejemljiva v določeni družbi. Sprejeta so s konsekom na veljaven način, del njih pa so tudi pravila, ki sankcionirajo odstop od tega. Družbeni red je tesno povezan s političnim sistemom, ki velja v določeni družbi. Danes v razviti družbi prevladuje mnenje, da je demokracija, oziroma predstavniška demokracija tisti najbolj primeren politični sistem. Osnova demokracije je spoštovanje človekovih pravic in osnovnih svoboščin, ter enakost pred zakonom (SSRC 2009).

Evropske države in njihove vlade so po številnih uničujočih vojnah v 19. stoletju iskale načine, da bi vzpostavile mednarodni red v Evropi. Prizadevali so si oblikovati smernice in institucije, ki bi zagotovile mir in red v Evropi in ostalih delih sveta, ki so bili seveda v veliki večini v rokah evropskih kolonialnih sil. Vsi poiskusi, da bi ohranili svetovni mir so se izjalovili, ko je leta 1914, izbruhnila Prva Svetovna Vojna. Po koncu vojne je ameriški predsednik Woodrow Wilson prevzel mednarodno pobudo za ustanovitev novega svetovnega družbenega reda, ki bi zagotovil mir in stabilnost v svetu. S tem namenom je bilo ustanovljeno Društvo narodov, medvladna organizacija, katere primarni cilj je bil vzdrževanje miru v svetu, preko sodelovanja članic. Kljub trudu in napredku, pa tudi Društvo narodov ni moglo zagotoviti miru v svetu, saj je že leta 1939 izbruhnila nova vojna, Druga Svetovna Vojna. Po vojni, ki je pustošila in pustila neslutene posledice praktično po celem svetu, so se prizadevanja za ohranjanje miru in ravnotežja nadaljevala. Društvo narodov je preraslo v Združene narode, ki je institucionaliziralo ključna načela, na katerih naj bi svetovni družbeni red slonel:

nacionalna suverenost, mednarodno sodelovanje in ne interveniranje. V tem povojnem obdobju je prišlo tudi do nastanka dveh svetovnih velesil, Združenih Držav Amerike in Sovjetske Zveze, ki je privedlo do bi-polarnega svetovnega družbenega reda, kar je razdelilo države sveta na dve strani, in sicer na kapitalistične države na zahodu in komunistične na vzhodu. Nasprotja med poloma so bila ogromna, vendar pa nikoli ni prišlo do direktnih oboroženih spopadov, čeprav je bilo kar nekaj vojn podprtih z nasprotujočimi stranmi. To obdobje je znano kot Hladna vojna. Hladna vojna se ni sprevrgla v direktne spopade med velesilama, saj sta bili obe strani oboroženi z jedrskim orožjem in sta se zavedali, da bi spreminjanje svetovnega družbenega reda po lastnih željah privedlo do jedrske vojne, ki pa bi bila pogubna za obe strani. Po razpadu Sovjetske Zveze in Varšavskega pakta v začetku devetdesetih let 20. stoletja je prišlo do radikalne spremembe globalnega ravnotežja moči (SSRC 2009) in do globalnih ekonomskih in kulturnih sprememb (Negri in Hardt 2000, xi). ZDA so po letih prizadevanj le izrinile komunizem. Po tem dogodku so številni politiki in državniki menili, da ni več potrebno, da so ZDA prisotne v drugih regijah po svetu in igrajo nekakšne svetovne policaje (SSRC 2009). Za ZDA pa je bil to šele začetek, oziroma le naslednji korak pri uresničevanju svetovne nadvlade. Da pa lahko vladajo svetu, morajo najprej vladati doma, v svoji državi nad svojimi državljani. In v ta namen so jim odlično služili dogodki enajstega septembra 2001, katere so izkoristili za radikalne spremembe v notranji in kasneje tudi v zunanji politiki. Skupaj z globalnim trgom je zrasel tudi nov svetovni družbeni red in struktura pravil, skratka pojavila se je nova oblika suverenosti. ZDA pa so tisti politični subjekt, ki uspešno regulira te globalne spremembe in vlada svetu (Negri in Hardt 2000, xi).

3 TEŽNJA ZDA PO GLOBALNI DOMINACIJI

Že več kot šestdeset let ZDA oblikujejo imperialno strategijo, katere cilj je globalna dominacija. Z uporabo vojaške moči vplivajo na politiko številnih svetovnih držav, od Hladne vojne do vojne v Afganistanu in Iraku.

3.1 HLADNA VOJNA

Hladna vojna je bila ideološko-politično nasprotovanje med zahodom, na čelu z ZDA in vzhodom na čelu s Sovjetsko zvezo. Hladna vojna se je začela takoj po 2. Svetovni Vojni in je trajala vse do leta 1991. Vodila se je z vsemi možnimi sredstvi, nikdar pa ni prišlo do oboroženih spopadov na svetovni ravni, niti neposredno med ZDA in Sovjetsko zvezo. Izražala pa se je skozi ideološko-politične-vojaške koalicije, tako imenovane bloke, oboroževalno tekmo, vesoljsko tekmo, vohunstvo, propagandno in antipropagando s ciljem manjšanja vpliva nasprotnega bloka, oziroma večanjem svojega vpliva v svetu (Golob 1981, 7914)

Iz druge svetovne vojne je Amerika izšla, kot največja svetovna velesila. Vseeno pa se je bala Sovjetske zveze in širjenja komunizma, zato izda Trumanovo doktrino⁴, kasneje pa le to dopolni še Marshalov plan. ZDA je tako pripravljena pomagati vsem državam, ki potrebujejo pomoč v borbi proti komunizmu. Brez finančne pomoči ZDA, se zahodnoevropske države nebi opomogle od velikih izgub med vojno in praktično niso imele izbire, česar se je Amerika dobro zavedala in to znala tudi iskoristiti. Zaradi svoje pomoči, tako vojaške kot finančne, so si zagotovili ogromen trg, kamor so lahko izvažali, zato se je ameriški gospodarski položaj med vojno in neposredno po njej močno okrepil. Narodni dohodek so že med vojno dvignili iz štiriinšestdeset milijard na stošestdeset milijard dolarjev, povečali so svoj delež v svetovni industrijski proizvodnji, seveda so močno povečali tudi izvoz in nenazdne tudi zaloge orožja. Njihovo ladjevje je bilo močnejše od vseh ostalih narodov skupaj, v njihovih bankah pa je bilo približno sedemdeset procentov zlatih rezerv kapitalističnih držav, kljub temu, da je za povojno obdobje veljalo kronično pomanjkanje dolarjev, pa je ZDA svoje investicije v tujini

⁴ Trumanova doktrina, je doktrina s katero so se ZDA začele boriti proti komunizmu, oziroma so začele podpirati protikomunistična gibanja po svetu. Sprejeta je bila 12.3.1947, po tem ko jo je ameriški predsednik Harry S. Truman predstavil v Kongresu.

močno povečala in so bile v letu 1950 dvakrat večje kot recimo v letu 1939 (Golob 1981, 7914). Hkrati je tudi ameriško ladjevje prišlo v vsa morja, ameriška vojaška oporišča so zrasla na vseh celinah, njihovi vojaki pa so bili po celem svetu, kar jim je zagotovilo prisotnost in možnost nadzora, ter vplivanja na večino sveta. Kasneje so to tudi počeli, saj so od konca Druge svetovne vojne na takšen ali drugačen način intervenirali v vsaj 72 državah. Direktno ali indirektno so rušili vlade in nastavljali svoje ljudi, oziroma ljudi, ki so naklonjeni njihovi politiki, po drugi strani pa so podpirali vlade, ki so bile ogrožene s strani komunizma ali socializma, vmešavali so se v državljanske vojne, podpirali med drugim tudi teroriste oziroma teroristične skupine, če jim je le to lahko na kakršenkoli način koristilo in samo tam, kjer jim je. Med drugimi so to tudi naslednje države: Afganistan, Albanija, Angola, Brazilija, Bolivija, Britanska Gvajana, Bulgarija, Čile, Dominikanska Republika, Ekvador, El Salvador, Filipini, Gana, Grčija, Grenada, Guatemala, Haiti, Indonezija, Iran, Irak, Jamajka, Jugoslavija, Kambodža, Koreja, Kitajska, Kongo, Kostarika, Kuba, Laos, Libanon, Libija, Maroko, Nikaragva, Panama, Peru, Sejšeli, Somalija, Surinam, Sirija, Urugvaj, Vietnam (Pilger 2003).

Francija in Velika Britanija sta kot kapitalistični državi morali sprejeti vodilno vlogo ZDA, saj ji v tem trenutku niti slučajno nista bili konkurenčni. Tudi Sovjetska zveza je bila, kljub močni vojski in pomembnem prodoru v Evropo, zaradi ogromnih človeških, materialnih in gospodarskih izgub znatno šibkejša od ZDA. ZDA so se zavedale svojega položaja in so tudi začele oblikovati politiko, ki ji je ta položaj še utrdil. Bili so najmočnejša država na svetu, ki je imela na razpolago brezmejno gospodarske in vojaške možnosti in tako so se tudi obnašali in na tem gradili svojo globalno politiko. Novi politični cilji so bili povezani z nadaljnjim delovanjem ameriške sile in širjenjem fizične prisotnosti v vseh strateško najpomembnejših področjih. Nič več niso bili oddaljeni in izolirani od najpomembnejših svetovnih dogodkov, pač pa bistveno vključeni v njihovem ustvarjanju. Globoko so se vpletli v svetovno politiko in jo pričeli krojiti po svojih namerah. Da se tega zavedajo in da si močno želijo ta položaj še utrditi, pa je jasno razvidno iz izjav bivšega predsednika ZDA Herberta Hoover-ja: »Dokler imamo mi in samo mi atomsko bombo, lahko diktiramo politiko vsemu svetu.« in senatorja Arthurja Vanderberg-a: »Amerika se mora obnašati kot svetovna sila številka 1 – tako kot tudi v resnici je. Natančno je treba opredeliti moralno vodstvo sveta, sicer bo svet ostal brez vodstva.« (Golob 1981, 7915).

Težnjo po globalni dominaciji pa ni sprožil samo rezultat Druge Svetovne Vojne, atomski monopol ali konfrontacija s Sovjetsko Zvezo. Razmere, kakršne so obstajale, v katerih je Sovjetska Zveza nastopala kot druga sila, hkrati nasprotnik in nosilec drugačne družbeno-gospodarske ureditve, so pripomogle, da so pričeli drugače gledati na ameriško vlogo v svetu in da se je še hitreje izoblikovala nova politika, v kateri so se vse bolj identificirali ameriški nacionalni interesi z borbo proti spremembam v svetovnih merilih. Ob težnji po celovitem postavljanju zunanjepolitičnih doktrin, ter opredeljevanju sredstev in ciljev akcije, je raslo tudi hotenje, da bi nastala močna podlaga za akcije proti socialističnim državam in narodnoosvobodilnih gibanjih v drugih delih sveta. Ob pomoči najrazličnejših političnih, gospodarskih, ideoloških in vojaških sredstev je Zahod pod vodstvom ZDA skušal ustvariti močne pregrade, ki so pozneje preprečile, da bi se socialistične države lahko še naprej širile in krepile, enako pa je Zahod storil tudi s temelji, iz katerih so socialistične države črpale svoje sile. Z izolacijo teh temeljev pa je preprečil, da bi se nove sile socializma lahko razvile in vplivale na razvoj mednarodnih odnosov (Golob 1981, 7916).

Med Hladno vojno so se vzporedno z zaostrevanjem razmer rojevale tudi različne politične in vojne doktrine ameriškega oziroma zahodnega delovanja proti drugi strani. Po vojni, ko Velika Britanija ni bila v stanju pomagati in ohraniti svoji strateško pomembni točki, Grčijo in Turčijo, je bila v ZDA sprejeta Trumanova doktrina (12. marec 1947), s katero so ZDA obema državam ponudile 400 milijonov dolarjev (Golob 1981, 7916). ZDA niso skrivale, da je to del dobro premišljene zunanjepolitične strategije, ki jo bodo uporabljale v globalnih merilih. Ta želja po globalni dominaciji in nadvladi nad komunizmom je odpirala nove možnosti ameriške diplomacije v svetovnih merilih. Tako je na temeljih izrazite protikomunistične ideologije in z zahtevo, da je potrebno zatreti komunistično ekspanzijo, zrastle doktrina, ki je temeljila na ameriških sanjah o globalni nadvladi. ZDA so se spremenile v imperialistično silo, ki si je prizadevala za globalne svetovne povezave in za ohranjanje ameriške sile in svetovnega vpliva. Glavni cilj Trumanove administracije in administracij ameriških zaveznikov je bilo »zadrževanje komunizma«. Zadrževanje komunizma je pomenilo ekonomsko blokado socialističnih držav, blokiranje njihovega gospodarskega razvoja in preprečevanje vključevanja komunističnih držav v mednarodne gospodarske odnose. Na drugi strani, pa se je sistem vojaško-političnih in gospodarskih vezi za ameriške zaveznike krepil. Republikanski politiki na čelu s poznejšim državnim sekretarjem so

politiko »zavračanja komunizma« še nadgradili, in sicer z zavračanjem komunizma iz vzhodne Evrope in osvobajanjem teh držav. Kljub temu, da so ZDA že prej na vse možne načine uveljavljale svojo voljo širom po svetu, pa je bil to nov velik korak pri podrejanju sveta in uveljavljanju svoje volje, saj je pomenil konkreten poseg v notranjo politiko socialističnih držav, ki je vključeval tudi vojaško moč. Ko je predsedniško mesto prevzel Dwight Eisenhower, je uradni princip ameriške zunanje politike postala politika s pozicije sile (Golob 1981, 7917). Kombinacija med izvajanjem politične vojne in pripravljanjem na splošno svetovno vojno pa je nevarno razširila meje hladnovojne konfrontacije. ZDA so vse bolj širile politično in propagandno-psihološko akcijo proti socialističnim državam in bile so prepričane da bodo politiko »osvobojenja« lahko speljale ob kar se da majhnih izgubah (Golob 1981, 7917).

Po neuspehu v Koreji in ohranjenem ravnotežju sil, je v ZDA začelo prevladovati mišljenje, da bi morali razširiti meje vojnih operacij. Republikanska doktrina osvobojenja se je oprla na taka razmišljanja in uvedla nov koncept jedrskega zastraševanja. Doktrina množičnega povračila je poudarjala neprikrit namen ZDA, da uporabijo jedrsko orožje v vsakem spopadu, ki bi seglo preko lokalnih meja, ali če bi bil agresor ena od socialističnih držav. Ta pojem agresije je bil postavljen zelo široko in ZDA si je s tem pustila veliko maneverskega prostora pri interpretaciji grožnje. Bil je nedvomno jasno, da bi ZDA po lastni oceni in interpretaciji dogodkov v svetu reagirala in uporabila jedrsko orožje, če bi se jim to zdelo umestno (Golob 1981, 7918).

Kapitalistične države, na čelu z ZDA, so se leta 1949 povezale v Severnoatlantsko zvezo (NATO) in kasneje v zvezo sprejele še Zvezno republiko Nemčijo in Japonsko. Sovjetska zveza je to potezo označila, kot skrajno provokativno, saj sta kasneje priključeni državi, pravzaprav dve največji nasprotnici Zahodnih sil, v drugi svetovni vojni. To dejanje izkoristijo, kot izgovor in tudi sami ustanovijo podobno zvezo, in sicer Varšavski pakt (Golob 1981, 7920). NATO naj bi deloval na temelju enakopravnosti in medsebojne odvisnosti, vendar pa se je že leta 1962 pokazalo, da ZDA vse skupaj le iskorišča v boju proti komunizmu in Sovjetski zvezi, saj v resnih trenutkih še vedno ravnajo po svoji volji in v svojo korist, ne da bi se posvetovale s svojimi zavezniki, čeprav bi njihove akcije utegnile ogroziti ves svet. To je bilo lepo vidno v času kubanske krize (Golob 1981, 7924).

Odnosi med ZDA in Kubo so bili napeti vse od prihoda na oblast Fidela Castra (januar 1959). V drugi polovici leta 1960 so se ti odnosi še poslabšali, ker je Fidel Castro nameraval razlastiti ameriške firme, Eisenhowerjeva vlada pa je odgovorila s tem, da je za tri mesece prepovedala uvoz sladkorja, kar je bilo življensko pomembno za Kubo. Nato je Amerika poskušala strmoglaviti režim Fidela Castra s takoimenovano akcijo Prašičji zaliv, ki pa je bil še eden v vrsti neuspehov ZDA, kar je stvari še poslabšalo, stanje pa so izkoristili Sovjeti, ki so se povezali s Kubo in kmalu tam pričeli graditi raketna oporišča, kar je pripeljalo do »Kubanske raketne krize«. To je pripeljalo svet na rob jedrske vojne. Kennedy ni želel takoj vojaško reagirati, je pa ukazal pomorsko blokado sovjetskih ladij, ki so na otok dovažale opremo in hkrati zagrozil s povračilnimi ukrepi, če bi bila blokada prebita. Obstajala je nevarnost, da se položaj sprevrže v odkrit spopad med supersilama, oboreženima z atomskim orožjem. V tem trenutku sta se obe strani zavedli, kako daleč je prišlo šopirjenje z atomskim orožjem in da gre v tem primeru za lose-lose situacijo. Hruščev je Sovjetskemu ladjevju ukazal naj se vrne in s tem umiril strasti, hkrati pa je tudi prišlo do spodbude po obnovitvi pogovorov o razorožitvi (petega avgusta 1963 je bil sklenjen sporazum o delni prekinitvi poskusov z atomskim orožjem), vzpostavljena pa je bila tudi direktna telefonska linija med Moskvo in Washingtonom, tako imenovani »rdeči telefon« (Golob 1981, 7924-7925; Wenborn 1992, 357).

V 60-ih in 70-ih letih sta se tako ZDA, kot Sovjetska zveza trudili prilagajati novi svetovni politiki, v kateri svet nebi bil več razdeljen na dva bloka. K temu je pripomogel napredek drugih držav, predvsem držav Zahodne Evrope in Japonske, ki so se po drugi svetovni vojni začele razvijati in počasi dohitevati obe velesili. Kljub vsemu pa sta se obe državi vseeno trudili okrepiti svoje globalno vodstvo. ZDA so še naprej močno podpirale proameriške režime v Aziji, vendar jim ponekod, kot naprimer v Vietnamu in Kambodži to ni uspelo. Kljub temu se je nadaljeval detant, ki je označeval umirjanje tenzij in ohlajanje sovražnih odnosov med velesilami. Umirila so se nesoglasja med Kitajsko in Sovjetsko zvezo, predsednik ZDA, Nixon je obiskal Kitajsko, kasneje pa tudi Moskvo, kjer so se dogovorili o omejevanju strateškega oboroževanja. 1974 oziroma 1979, sta bila podpisna sporazuma SALT 1 in SALT 2. Nasprotja med velesilama so se indirektno nadaljevala predvsem v državah tretjega sveta (Wikipedia 2009a).

S prihodom Ronalda Reagana na oblast v ZDA so tenzije ponovno narasle. Reaganov kabinet je začel z izgradnjo raket Pershing II, s ketrimi bi bila Moskva oddaljena le 6 minut. Sovjetska zveza pa se je odzvala s sestrelitvijo Korejskega letala v katerem se je nahajal tudi član ameriškega kongresa in s tem opozorila ZDA, naj prenehajo s postavljanjem balističnih raket v Zahodni Evropi (Wikipedia 2009a).

Hladna vojna se je, kot sem že omenil in opisal bila na vse možne načine, prvič v zgodovini pa se je zgodilo, da so se ideološko-politična nasprotja prenesla tudi v šport, in sicer so Američani leta 1980 bojkotirali Olimpijske Igre v Moskvi, v to so seveda zvlekli še enainšestdeset drugih držav, podobno pa se je zgodilo štiri leta kasneje v Los Angelesu ko so skupaj s še štirinajstimi državami Olimpijske Igre bojkotirali Sovjeti.

V 80.-ih je Sovjetska vojska, po mnogih kriterijih, postala največja vojska na svetu. Bila je največja po številu, prav tako po številu in vrsti orožja, ter tudi po številu in velikosti vojnoindustrijskih baz. V nekaterih pogledih pa je vseeno močno zaostajala za Zahodom. Kljub temu, da v tem obdobju ni bilo velikih vojnih intervencij sta vojska in vojaška industrija še vedno igrali veliko vlogo. Začetek konca hladne vojne se je pričel, ko je Ronald Reagan dobil drugi mandat, v SZ pa je na oblast prišel Mihail Sergejevič Gorbačov. To je prineslo nove smernice v zunanji politiki obeh držav. Reagan je povabil Gorbačova v ZDA in to na neslužben obisk, s čimer je Gorbačov postal prvi sovjetski politik, ki je neslužbeno obiskal ZDA. Odnosi med državama so se poboljšali, Reagan pa je leta 1987 na proslavi v Berlinu celo izzval Gorbačova naj poruši Berlinski zid. Berlinski zid je praktično čez noč nastal leta 1961 in razdelil Berlin na vzhodni komunistični in zahodni kapitalistični Berlin. Sovjeti so ta izziv dejansko sprejeli in dve leti pozneje zid porušili in ljudje so se zopet lahko prosto gibali, Nemčija pa se je ponovno zedinila. To je bil eden najpomembnejših dogodkov med ZDA in SZ in je tudi napovedal konec Hladne vojne. Po tem dogodku se v Evropi kar vršijo revolucije, številne države se preko revolucij osamosvajajo in počasi spreminjajo svojo politično ureditev v demokracijo. Tako je SZ poleg Jugoslavije, kjer so se že pojavljale težnje po osamosvajanju, kmalu postala edina in zadnja evropska komunistična država. Decembra 1989 sta se na Malti srečata Mihail Gorbačov in novi ameriški predsednik George Herbert Walker Bush (starejši), kjer sta podpisala pogodbo s katero se Hladna vojna konča. Vseeno pa se za službeni konec vojne smatra leto 1991, ko pride do raspada SZ (Golob 1981, 7911-7920).

3.2 KOREJSKA VOJNA

Ob koncu druge svetovne vojne, ko so se določale nove meje, so Korejo umetno razdelili vzdolž 38. vzporednika, na Severno in Južno Korejo (Wenborn 1992, 281). Koreja je bila od leta 1910 priključena Japonski, ko pa je bila Japonska leta 1945 poražena in so Korejo osvobodile zavezniške sile so si Korejci obetali neodvisnost. Vendar je jaltski dogovor med ZDA in Sovjetsko zvezo predvideval, da bodo Korejo zasedli. Korejo, ki je že bila razdeljena na Severno in Južno, z mejo na 38. Vzporniku, sta ZDA in Sovjetska zveza razdelili tako, da je prva dobila Južno in druga Severno Korejo. Prvotni plan je bil skupna ameriško-sovjetska politika, oziroma vodenje s skupnimi volitvami pod nadzorom OZN in ustanovitev ustavodajne skupščine za vso Korejo. Vendar pa se je med ZDA in Sovjetsko zvezo, ki sta iz vojne prišle, kot največji zmagovalki, hkrati pa največji svetovni velesili že začel tihi boj za prevlado ene nad drugo, oziroma za svetovno prevlado. Ta boj, ki je bil odraz ideološko-političnih nasprotij med velesilama in želji po svetovni prevladi, je kmalu prerasel v »hladno vojno«, Korejo pa je, tako kot še nekatere druge države, med drugim tudi Nemčijo, razdelila na dve državi, ki sta se pod vplivom okupacijskih sil kmalu začeli razvijati vsaka v svojo smer, z nepopustljivo željo po vodenju celotne Koreje. Desetega maja 1948 so bile pod nadzorom ZN splošne volitve za Ljudsko skupščino, ki je nato razglasila predsedniško demokratično ustavo in izvolila predsednika države (Golob 1981, 8015). S tem se je izteklo obdobje ameriške vojaške uprave in junija 1949 so Južno Korejo zapustile še zadnje ameriške enote. Podobno se je zgodilo tudi v Severni Koreji, le da je tu Ljudska skupščina sprejela komunistično ustavo, ministrski predsednik pa razglasil Severno Korejo za Demokratično ljudsko republiko Korejo. Sovjetska zveza je svoje enote umaknila decembra 1948, Severna Koreja pa je svoje mednarodne odnose vzdrževala le z njimi. Kasneje so se severnokorejski komunisti infiltrirali v Južno Korejo, nato pa so severnokorejske pehotne in oklepne enote petindvajsetega junija 1950 napadle Seul, glavno mesto Južne Koreje. V trenutku je Koreja pristala v središču pozornosti svetovne javnosti in svetovne politike, saj so bila ideološko-politična nasprotja med dvema velesilama ogromna in strah, da se Hladna vojna razvije v novo atomsko vojno še večji. ZDA so takoj reagirale, saj so se bale širjenja komunizma. Z odobritvijo Varnostnega sveta so zbrali vojsko Združenih narodov, v kateri je bilo šestnajst narodov in pod vodstvom ZDA v veliki ofenzivi septembra zavzeli Južno Korejo, ki jo je dotlej že zasedla Severna Koreja. Enote

Združenih narodov so nato zavzele vso Severno Korejo, vse do mandžurske meje (Golob 1981, 8016). Ponovo preureditev Koreje, ki so jo imeli v načrtu združeni narodi je preprečilo 200.000 kitajskih »prostovoljcev«, ki so se novembra 1950 vmešali v vojno (Golob 1981, 8017). Po številnih izčrpavajočih spopadih so se fronte ustalile severno od 38. vzporednika. Boji pa so se nenadoma končali, saj je general Douglas MacArthur, vrhovni poveljnik sil OZN, zagrozil z napadom na Kitajsko, znane pa so bile njegove želje po uporabi atomske bombe (Wenborn 1992, 281). Ta napoved, ki se je je svet bal, je dala vojni novo razsežnost. Predsednik ZDA, ki se je sicer zavedal pomembnosti vojne in ta ni bila osvoboditi Južno Korejo, ampak dokazati Sovjetom in svetu kdo je najmočnejši, generala MacArthurja ni podpiral in ga je zaradi teh groženj odstavil. V ZDA je to povzročilo val protestov, sprtima stranema pa je odprlo oči in pričeli so se zavedati resnosti situacije. Tako sta obe strani pričeli iskati možnosti za končanje vojne (Wenborn 1992, 288). Naslednji dve leti so potekala naporna pogajanja in končno je bilo sedemindvajsetega julija 1953 sklenjeno premirje. Od tega dne naprej sta se obe državi razvijali pod močnim vplivom svojih zaveznic, Severna Koreja se je pod vplivom Sovjetske zveze in Kitajske razvijala v komunističnem duhu, Južna pa pod vplivom ZDA v kapitalističnem. Kljub temu, da sta obe državi vse od leta 1953 bolj ali manj glasno in neposredno izražali misli po ponovni združitvi, pa so bila nasprotja med Vzhodom in Zahodom prevelika, da bi do tega lahko prišlo, posledično pa tudi zaradi vse večje krepitve politično-ideoloških stališč obeh držav, ki so bila seveda vpliv Sovjetske zveze in Kitajske na eni in ZDA na drugi strani (Golob 1981, 8017-8018).

3.3 VIETNAM

Vietnamska vojna je vojna, ki je potekala med komunističnim Severnim Vietnamom in njenimi komunističnimi zavezniki, ter vlado Južnega Vietnama podprto s strani ZDA, kateri je bila to ena izmed front, kjer so se borili proti širjenju komunizma. Južni Vietnam je bil že na robu propada in če ZDA ne bi uspele zadržati proameriško vlado v Sajgonu, bi Amerika izgubila sloves zanesljivega zaveznika, hkrati pa bi bil Vietnam prva domina, ki bi se podrla na tem območju in komunizem bi hitro napredoval oziroma se močno razširil (Wenborn 1992, 370). ZDA so iskale povod za neposredno vključitev v vojno. Avgusta 1964 je v razmaku dveh dni, prišlo do napadov na dve ameriški ladji v Tonkinškem zalivu, ki sta bili po mnenju nekaterih opazovalcev zrežirani, da bi tako lahko ZDA upravičila stopnjevanje vpletenosti v vojno. Napada sta dala ZDA povod za

vstop v vojno in 12 ur po napadu na drugo ameriško ladjo, so ZDA kot povračilni ukrep za napade, že bombardirala cilje v Severnem Vietnamu, ameriški predsednik Johnson pa si je pridobil pooblastila, da lahko vojaško podpre katero koli državo v Jugovzhodni Aziji. Z vstopom ZDA v vojno, so se razmere močno spremenile. Vse pogostejše in močnejše bombardiranje je uničevalo komaj zgrajeno infrastrukturo. Vietnamska vlada je, da bi omejila škodo in ohranila živo gospodarstvo le tega decentralizirala. ZDA niso dosegli željenega uspeha, zato so svoje napade razširile. Pričeli so bombardirati tudi šole, bolnišnice in druge civilne cilje zato so bile žrtve med civilnim prebivalstvom številne. V vojno se je vključilo praktično celotno prebivalstvo. Kmetje so odhajali na polja s puškami, vsaka šola pa je imela svoj sanitetni oddelek, posebej pa so pazili na otroke, ki naj bi po končani vojni obnovili domovino. Po letalskih napadih na Hanoj in Haifong julija 1966 je Severni Vietnam sprejel gospodarsko in vojaško pomoč vzhodnoblokovskih držav. To je bil povod za še pogostejše in močnejše ameriško bombardiranje. Kljub vsem naprežanjem, ZDA ni mogla streti odpora Severnega Vietnama, ko pa je ta devetindvajsetega januarja 1968 pričel ofenzivo s 30.000 vojaki, so bili Američani primorani zmanjšati napade in sprejeti ponudbo Hanoja za pogajanja, kljub temu, da je južnovietnamska vlada temu nasprotovala (Golob 1982, 8518).

Tretjega septembra 1969 je umrl Ho Ši Min, ki je bil nesporni simbol severno vietnamskega upora, vendar so se indokitajski narodi, kljub temu dogovorili, da si bodo tudi poslej solidarno pomagali. Osemnajstega februarja 1970, je ameriški predsednik Richard Nixon, pred Kongresom predstavil »novo mirovno strategijo«, ki naj bi veljala za politiko v Vietnamu: to sta bili »vietnamizacija« in pogajanja. Vendar pa vkorakanje ameriških čet v Kambodžo 30. aprila 1970 in pa razširitev vojne v indokitajsko vojno ni bilo ravno v skladu z Nixonovim planom. ZDA so bombardirala tudi Laos in Kambodžo, kljub temu, da je bil Laos z »Ženevski sporazum o Laosu« razglašen za nevtralno državo, Kambodža pa si je na vse pretege prizadevala dobiti tak status, vendar ji ga niso hoteli priznati. Kljub temu pa je prišlo do preobrata, ko so prvega julija 1971 na stodevetnajstem sestanku med ZDA in Severnim Vietnamom, predstavniki »revolucionarne začasne vlade Južnega Vietnama« predstavili svoj predlog rešitve problema. Zahtevali so, naj se enote ZDA povsem umaknejo, da je potrebno osvoboditi ujetnike in da mora ZDA prenehati podpirati sajgonsko vlado, ki jo je vodil Ngujen Van Tjej. Predsednik Nixon je petindvajsetega januarja 1972 res napovedal umik, oziroma zmanjšanje prisotnosti ameriških vojakov iz 800.000 na 69.000 do prvega maja 1972. V

teh letih je Severni Vietnam okrepil vezi s svojimi sosedomi, ki so tako kot tudi KP iz ZDA vse po vrsti obljubile pomoč in podporo, prav tako kot tudi poglobljeno gospodarsko sodelovanje (Golob 1982, 8519). Enaintridesetega oktobra 1972 so podpisali sporazum, vendar so nekatera vprašanja vseeno ostala odprta. Sedemindvajsetega januarja 1973 pa so svetovno javnost obvestili, da je sklenjen sporazum o končanju te dolgotrajne in izčrpavajoče vojne. Aprila 1975 so zadnje ameriške vojaške enote zapustile Sajgon (Golob 1982, 8520-8521).

ZDA so s to vojno izgubile ugled v svetu, že med samo vojno pa so po celem svetu potekale številne demonstracije, ki so kazale naklonjenost Severnemu Vietnamu. Ta vojna je zamajala moralno popolnost ZDA in podobo o Ameriki, kot državi, ki na prvo mesto postavlja demokracijo, svobodo in humanizem.

3.4 ZALIVSKA VOJNA

Hladna vojna še ni bila niti končana, ko so se ZDA že spustile v novo vojno, ki so jo prej že nekaj časa pripravljale. Zalivska vojna se je začela z operacijo Puščavski vihar sedemnajstega januarja 1991. Sile OZN so pod vodstvom ZDA napadle Irak. Vzrok je bil v iraški invaziji na Kuvajt, drugega avgusta 1990, ker naj bi le-ta črpal nafto na iraškem ozemlju.

Irak je bil po vojni z Iranom močno zadolžen, osemdeset milijard ameriških dolarjev kredita je imel samo pri Kuvajtu. Njihov plan je bil zmanjšati kvoto črpanja nafte, s tem dvigniti ceno in tako poplačati čim hitreje kredite. Kuvajt se za njihov plan ni zmenil, prav nasprotno, črpal je vse več. Državi pa sta bili v sporu tudi zaradi nerešenega vprašanja meje in pa ker naj bi Irak nosil celotno breme iraško-iranske vojne na svojih ramenih, z njo pa naj bi tudi Kuvajt veliko pridobil, zaradi česar naj bi se jim izbrisal dolg. Irak je imel že od vojne z Iranom popolno podporo zahoda, ki se je bal razširitve islamske revolucije. In tudi, ko se je odločal o napadu na Kuvajt je dobil zagotovilo, da se v morebitni konflikt ZDA ne bodo vmešavale, zato je namestil na mejo s Kuvajtom vojsko in kasneje tudi vdrl v Kuvajt. To pa so čakale ZDA, ki so kljub drugačnemu zagotovilu ukrepale, saj so imele v regiji velik interes – nafto. Že nekaj ur po napadu, je VS OZN-ja sprejel resolucijo, ki je napad obsodila in zahteval, da se iraška vojska umakne. Čez štiri dni so sprejeli resolucijo, ki je predvidevala ekonomske sankcije proti

Iraku. ZDA pa je že začel pošiljati svoje enote, oziroma enote OZN. Irak je večkrat ponudil umik iraških vojakov iz Kuvajta, v zameno za to pa je zahteval vedno manj, a ker so hotele ZDA imeti na tem območju svoje ljudi, oziroma kontrolo nad regijo, seveda noben predlog ni bil sprejemljiv. Zato so šestnajstega januarja 1991 začeli zračno ofenzivo, naslednji dan pa operacijo Puščavski vihar. 26. februarja se je iraška vojska po zagotovilu, da ob umiku ne bodo napadeni začela umikati, a ZDA se tudi tokrat ni držala dogovora. Iračani so se umikali po glavni cesti, ki povezuje Kuvajt z Irakom, zavezniki pa so jih neusmiljeno bombardirali. Cesta je dobila vzdevek »Highway of Death« (cesta smrti), bombardiranje pa je veliko analitikov, vključno z nekdanjim ameriškim pravosodnim ministrom Ramsey Clark-om, ocenilo kot vojni zločin. Naslednji dan je predsednik George Bush (starejši) razglasil premirje. Na severu države so američani obljubili Kurdom, da bodo podprli ljudsko vstajo, te pa so se v zameno začeli boriti na njihovi strani. Vendar se tudi tega niso držali, iraški generali pa so z lahkovernimi kurdi kruto obračunali. Svetovna javnost se je bala, da se bodo Iračani zanesli na kemično orožje, a se niso, po mnenju nekaterih pa naj bi to storili Američani (Wikipedia 2009c).

4 AL KAIDA IN VZROKI ZA 11.9.

4.1 AL KAIDA

Slika 4.1: Osama bin Laden – vodja teroristične organizacije Al Kaida

Vir: AFP (2006).

Al Kaida ima svoje korenine v uporabi proti sovjetski okupaciji Afganistana. Na tisoče prostovoljcev je prišlo v Afganistan in se pridružilo mudžahedinom v boju proti Sovjetom. V osemdesetih je Osama bin Laden postal glavni pokrovitelj organizacije, ki je rekrutirala muslimane po celem svetu. Eden glavnih podpornikov in financerjev Osame bin Ladna in njegove Al Kaide v času vojne s SZ je bila ZDA, ki je tako kot drugod po svetu, tudi tu financirala države, ki se bojujejo proti komunizmu. Po umiku SZ iz Afganistana se je Osama bin Laden vrnil v Savdsko Arabijo in ustanovil organizacijo, za potrebe veteranov iz Afganistanske vojne. Nekateri od teh pa so odšli na druga bojišča po svetu in tako nadaljevali razvoj Al Kaide. Ko je Savdska Arabija dopustila ameriškim vojaškim enotam nastanitev v Savdski Arabiji, rojstnem kraju Islama, je bin Laden ponorel in leta 1991 so ga izgnali iz države zaradi proti vladnih aktivnosti. Bin Laden je odšel v Sudan in tam formiral bazo Al Kaide. Sledile so prve teroristične akcije, uperjene proti ZDA, avgusta 1996 pa je bin Laden celo izdal Vojno deklaracijo proti ZDA (Bajoria in Bruno 2009).

Leta 1994 je bil bin Laden, zaradi močnega pritiska Savdske Arabije in ZDA izgnan iz Sudana. Svojo bazo je premaknil v Afganistan, kjer je bil med talibani več kot dobrodošel vse do leta 2001, ko je njihovo oblast zrušila ZDA in hkrati, v okviru Vojne proti terorizmu, začela lov na pripadnike Al Kaide (Bajoria in Bruno 2009).

Čeprav je Osama bin Laden praktično sinonim za Al Kaido, pa organizacije še zdaleč ne vodi sam. Njegov glavni svetovalec je Aymanal-Zawahiri. Drugače pa je Al Kaida organizirana kot mreža celic, ki so majhne, mobilne in decentralizirane. Vsaka celica deluje ločeno, člani pa ne poznajo članov drugih celic, niti ne vedo za druge celice. Al Kaida deluje po principu franšize. Terorističnim organizacijam po svetu nudi finančno in logistično podporo, kot tudi ime za večjo prepoznavnost. Lokalne teroristične skupine se ponekod poslužujejo imena za večanje lastnega vpliva, pa čeprav ne dobivajo od same Al Kaide nobene podpore (Bajoria in Bruno 2009).

Glavni cilj Al Kaide je izgnati Američane in ameriški vpliv iz vseh muslimanskih držav, še posebej pa iz Savdske Arabije, uničiti Izrael in zatreti diktatorstvo zahodnih držav na Bližnjem vzhodu. Drugi cilj pa je združiti vse muslimane in ustanoviti, tudi s silo, če bo potrebno, vseislamsko državo Salafi. Po bin Ladnovih besedah naj bi bila dolžnost vseh muslimanov začeti sveto vojno proti ZDA, državljanom ZDA in proti židom (Pettiford in Harding 2005, 76-97; Pavič 2009, 53-54).

4.2 ARABSKO – IZRAELSKÉ VOJNE

Najbolj znana, oziroma dolgotrajna in krvava vojna, ki temelji na terorizmu in protiterorizmu, je vojna med Izraelom in Palestino. Nasprotujeta si glede pravic, ki se zdijo vsakemu od njih, nezdržljive s pravicami, ki si jih lasti nasprotnik, oziroma v tem primeru kar sovražnik. Na eni strani, so Palestinci, ki zahtevajo lastno avtonomno, neodvisno državo in ki dolgo niso hoteli priznati Izraelu pravico do obstoja, na drugi strani pa Izrael, ki ne želi priznati obstoja Palestinskega naroda. Ta vojna pa je tudi nekakšen poligon, oziroma vir za najnovejše metode in taktike terorističnih dejanj, ki pa so vse bolj pogubne in krvave; od ugrabitev in sestrelitev letal, atentatov, odprtega nekontroliranega streljanja v množici civilistov, do ugrabitve Izraelskih olimpijcev, leta 1972 v Munchnu. Teroristi poleg nedolžnih civilistov izbirajo tudi tarče, kot so pomembni in vplivni ljudje. Te pa izbirajo po posebnem ključu, in sicer najvišje na

seznamu niso nujno najvplivnejši, ampak predvsem tisti, od katerih smrt, bi jim prinesla največjo korist.

Kmalu po 2. Svetovni Vojni, leta 1947 so Združeni narodi, pod vodstvom ZDA in SZ Palestino razdelili na izraelski in arabski del. Arabci, ki so na tem področju, kot večinski narod živeli že stoletja, so se že dalj časa počutili ogrožene s strani Židov. Te so se intenzivno začeli priseljevati na to področje pred in med 2. Svetovno Vojno, poleg vse večjega števila priseljencev, pa je arabce skrbela tudi njihova podjetnost in vojaška moč. 14.8.1947 je potekel britanski mandat nad Palestino, Izrael pa je bil razglašen za neodvisnega. 1. arabsko-izraelska vojna se je pričela že naslednji dan z napadom Egipta, Sirije, Jordanije in deloma enot iraške in libanonske vojske. Arabska liga je bojkotirala podjetja, ki so trgovala z Izraelom, Izraelu pa je uspelo prepričati ZDA, da finančno in vojaško bojkotira arabske države (Fawcett 2005, 218). ZN je leta 1949 dosegel premirje, Jeruzalem je bil razdeljen na arabski in izraelski del, kar je pomenilo, da je Izrael vojno dobil. Arabci pa so kljub porazu še vedno vztrajali pri odstranitvi Izraela. Prepoznali so, da si preko Izraela ZDA širi vpliv na tem področju in da bo ta ovirala pravico do samoodločbe Arabcev (Al Joundi in Richman v Ladika 2003, 49).

Leta 1956 pride do tako imenovane sueške krize. Predsednik Egipta Nasser je nacionaliziral Sueški prekop in preprečil preskrbo Izraela. Zato je Izrael s pomočjo Francije in Velike Britanije napadel in porazil Egipt. Vse to se dogaja pod budnim očesom ZDA, ki meni, da je Velika Britanija izgubila nadzor oziroma moč na tem področju. Bojijo se, da bi večji vpliv na območju lahko dobila SZ, hkrati pa bi rade pridobile arabce na svojo stran, zato začnejo financirati in oboroževati vse države Bližnjega vzhoda, ki naj bi jih ogrožal komunizem. Egipt pa označijo za zaveznico SZ, pod močnim vplivom komunizma (Spainer v Ladika 2003, 57).

Do tretje arabsko-izraelske vojne pride leta 1967, saj Egiptovski predsednik Nasser ni bil pripravljen obnoviti stanja na Sinaju, kakršno je bilo pred umikom enot ZN. Izrael je petega junija 1967 napadel in v vsega šestih dneh premagal Egipt, Sirijo in Jordanijo, ter zasedel celoten Sinajski polotok, Zahodni breg, Gazo in Golansko višavje. Vzhodni Jeruzalem pa so z deklaracijo, v kateri je opredeljeno, da bo Jeruzalem za vedno prestolnica izraelske države, nemudoma priključili Izraelu. To, da je Izrael zasedel eno najpomembnejših mest Islama, se je palestincev in muslimanov močno dotaknilo. In

glavna skrb islamističnih gibanj je, poleg arabsko-izraelskega konflikta, postala osvoboditev Jeruzalema (Esposito v Ladika 2003, 64). Prav v tej, oziroma po tej vojni, so se najbolj razkrili motivi ZDA za podporo Izraela. ZDA so v Izraelu videle dostop in nadzor nad ozemljem bogatim z nafto in zemeljskim plinom. Ker pa so se z bali vpliva egiptovskega nacionalizma na stabilnost na arabskem polotoku in posledično svojega nadzora nad tem, z energetskimi viri bogatim ozemljem, so sprejeli resolucijo Varnostnega sveta 237, v kateri naj bi popravili spremembe, ki jih je prinesla Šest dnevna vojna, kasneje pa še resolucijo VS 242. Resolucija VS 242 se zavzema za umik izraelskih sil z ozemelj okupiranih v Šest dnevni vojni, ter umik vseh zahtev in sovražnosti ter spoštovanje in priznanje suverenosti, ozemeljske celovitosti in politične neodvisnosti vseh držav tega območja. Resolucijo so podpisale Izrael, Egipt, Jordanija, Libanon, leta 1972 pa tudi Sirija, katere podpis je bil pogojen z dodelitvijo pravic tudi Palestincem, katerim so bile v okviru resolucije nudene zgolj pravice v okviru begunskega vprašanja. Izrael se je kljub sprejetju resolucije upiral umiku z okupiranih ozemelj, kmalu pa ga je pri tem, kljub resoluciji in nasprotovanju celotnega sveta, podprla tudi ZDA. Seveda pa takšna ljubezen ZDA do Izraela ne izvira iz države same, temveč predvsem iz ambicij po obvladovanju arabskega polotoka in naravnih bogastev na njem (Chomsky 1999, 41).

6. oktobra 1973 sta vojski Sirije in Egipta presenetila Izrael z napadom na Sinaj in Golansko planoto. S to novo vojno pa se je pokazalo tveganje ZDA pri podpori Izraelu. Savdska Arabija je že pred tem omejila izvoz nafte v ZDA, 17. oktobra 1973 pa se je pričela naftna kriza, ko je OAPEC (Organization of Arab Petroleum Exporting Countries) naznanil naftni embargo državam, ki so podpirale Izrael v konfliktu z Egiptom in Sirijo, kar se je seveda nanašalo na ZDA. Izrael je posledično še bolj postal odvisen od ZDA, vse skupaj pa je privedlo do mirovnega procesa in prvič do normalizacije odnosov med Egiptom in Izraelom (Chomsky 2003, 120).

5 11 SEPTEMBER IN POSLEDICE

5.1 11. SEPTEMBER

Prelomni trenutki v zgodovini terorizma so se zgodili enajstega septembra 2001 in so bili najbolj uničujoči, zastrašujoči in šokantni teroristični napadi v ameriški in svetovni zgodovini, ubitih je bilo približno 3000 ljudi. Po tem dogodku se je svet ustavil in začel novo obdobje, obdobje vojne proti terorizmu, ki ji zaradi interesov ZDA ni videti konca, je pa v naslednjih letih korenito spremenila svetovne razmere in svetovni družbeni red.

Slika 5.1: 11.09.2001 – teroristični napad na WTC v New Yorku

Vir: Swissmart (2001).

Dva komercialna leta sta bila namenoma preusmerjena v World Trade Center v New Yorku, tretji pa v Pentagon. Napade je po dolgotrajnem in natančnem načrtovanju izvršila Al Kaida, ki jo vodi Osama bin Laden, ter njegovi najbližji pomočniki Ayman al-Zawahiri, Khalid Shaikh Mohammed in Hambli, ki so bili tudi idejni vodje in načrtovalci celotnega napada (Commission 2002). Bin Laden je dejal, da so napadi odgovor na zunanjo politiko ZDA, ki je arogantna in pred vsem do Islama tudi zatirajoča. Rekel pa je tudi, da napad ni bil uperjen proti civilistom, temveč proti

ikonam ameriške moči (Sunday Telegraph 10. Novembver 2001 v Meyssan 2003, 88). Menim pa, da napad v smislu, da se bodo zunanja politika in interesi ZDA spremenili, ni bil uspešen. To dejanje jim je dalo izgovor, da lahko še bolj terorizirajo in se vmešavajo v tuje zadeve in posegajo na tuja ozemlja, kar je tudi njihova dolgoletna želja in plan – dominirati svetu, v vseh možnih pogledih. Neposredno po napdih enajstega septembra 2001, se je ameriška vlada odločila vojaško posredovati in zrušiti talibanski režim v Afganistanu, ki naj bi bil zavetišče Al Kaide in kjer naj bi imela Al Kaida številne vadbene kampe za svoje pripadnike. Ameriški predsednik George W. Bush je skupaj z britanskim premierjem Tony Blair-om talibanom postavil ultimatum, naj predajo bin Laden-a ali pa oblast. Pričela se je vojna v Afganistanu. Istočasno pa je vlada ZDA začela sprejemati številne nove zakone, s skupnim imenovalcem, ostrejši nadzor in kontrola tako državljanov ZDA, njenih rezidentov kakor tudi vseh obiskovalcev ZDA.

Politični programi, za pridobivanje oziroma ohranjanje moči totalitarnih režimov, so temeljili na številnih represivnih metodah in ukrepih, ter krčenju pravic in svoboščin, kar pa so opravičevali z višjim interesom, boja proti terorizmu. Za le tega pa so v številnih primerih poskrbeli kar sami. Dokaz za to pa danes vidim v politiki ZDA, ki se po mojem mnenju drži načela, če sovražnika ni si ga je potrebno izmisliti, oziroma ga poiskati. In na ta način, pod pretvezo, boja proti terorizmu, uvajajo številne represivne ukrepe in krčijo pravice in svoboščine svojih državljanov. In ne samo svojih državljanov, s to uspešno strategijo ohranjanja in povečevanja politične in vojaške moči, je šla ZDA še korak dlje in si želi s pomočjo tega koncepta zagotoviti večjo politično in vojaško moč v svetovnem merilu.

Danes je po svetu vse več ljudi, ki verjame, da za napadi stoji vlada ZDA, oziroma določeni ljudje, ki jim ta napad odgovarja, saj jim to odpira številne možnosti v svojih dolgoletnih idejah, oziroma težnji po dominaciji nad svetom, ali pa vsaj pri uresničevanju svojih poslovnih idej. Predsednik Bush in vlada, ki jo je sestavil so v večini ljudje, ki so prišli iz močnih naftnih družb. Tudi sam sem podobnega mnenja, in sicer, če že niso povsem odgovorni za napade, pa so za njih vsaj vedeli še preden so se zgodili in zato obstajajo številni dokazi. In če so vedeli, potem so definitivno odgovorni in sokrivi.

5.2 OBDOBJE PO ENAJSTEM SEPTEMBRU 2001

Ugledni New York Review of Books je zapisal: »Po enajstem septembru je vlada uvedla zakonodajo in postopke, ki so v nasprotju z uveljavljenimi zakoni in vrednotami, in o kakršnih nikoli nismo niti razmišljali.« (Dworkin v Meyssan 2003, 77). »Ob povzdigovanju svojega domoljubja in težnje po nadvladi je država svobode govora in javnosti političnega delovanja, zdrknila daleč nazaj v razmerje višjih državnih ciljev in vojaških tajnosti, ki so posegle globoko v vse dele družbe.« (Meyssan 2003, 77)

Zadnja in največja prelomnica v zgodovini terorizma, je enajsti september 2001 in obdobje po tem, ko se je terorizem oz. možnost terorističnih napadov razširila praktično na ves svet in je možen v vsakem trenutku, kjerkoli na svetu. Po napadu na New York, se je tudi na stotine milijonov ljudi, predvsem v Evropi in Ameriki, pridružilo peščici strokovnjakov, ki so se že prej zavedali, da se tudi sami nahajajo v središču vojne in to celo na prvi frontni črti. Če grem še korak dlje, bi to obdobje lahko označil za začetek ali pa vsaj za napovednik nove svetovne vojne. Tretje!

S tem napadom so teroristi pokazali vse razsežnost terorizma, ki ima danes vse večjo vlogo in vpliv v vseh segmentih življenja. Z maloštevilno »vojsko«, brez orožja za množično uničevanje ali česa podobnega, so v enem jutru z enim samim napadom ohromili ZDA - svetovno gospodarsko in vojaško velesilo. Še več »ta dogodek na tragičen način razgalja vso norost načrta raketnega ščita« (Fossati 2005, 145). Hkrati pa bodo Američani te dogodke izrabili, »da se še glasnejše zavzamejo za razvoj in izdelavo raketnih sistemov« (Fossati 2005, 146), ki zagotovo ne pomenijo nič dobrega. Menim, da ta oboroževalna tekma in militarizacija med svetovnimi velesilami, samo napoveduje novo uporabo orožja za množično uničenje in novo katastrofo, ki bo po vsej verjetnosti večjih razsežnosti, kot sta bili bombi na Hirošimo in Nagasaki. Gre samo za vprašanje, kdo bo prvi sprožil in kdaj. In sploh ni nujno, da bo ta nekdo hotel napasti nekoga drugega, lahko, da bo to storil zgolj iz strahu, da ta drugi nebi napadel prvi. Teroristi so zelo nazorno pokazali svojo moč in nepredvidljivost, ki jih dela še močnejše. Terorizem je dokazal, da se je proti njemu zelo težko boriti in ga izkoreniniti, to pa predvsem zato, ker ne gre za eno državo, en narod, eno raso, eno veroizpoved, ker nima nekega središča in ne domuje na nekem konkretnem področju in zato ni mogoče vojaško posredovati in ga premagati ter podrediti oziroma onesposobiti, da bi še naprej

ogrožal svet in po njem sejal teror. Prisoten je lahko povsod in prav vsakdo je lahko terorist. Udarijo pa nepredvidljivo, kadarkoli, kjerkoli in nato izginejo - do naslednjič.

5.3 VOJNA PROTI TERORIZMU

V govoru pred kongresom sedemnajstega novembra 2001 je predsednik George W. Bush naznanil Vojno proti terorizmu. Američani so za ugrabitev letal in napad na WTC in Pentagon po hitrem postopku, brez konkretnih dokazov obsodili devetnajst Arabcev in pričeli z bombardiranjem Afganistana. Za tako dejanje, bi potrebovali močne dokaze s katerimi bi prepričali svet v pravilnost njihovega početja. To, da so nekateri posamezniki, kot so predsednik ZDA, britanski premier in generalni sekretar NATO-a izrazili svojo prepričanost v krivce, še ni zadosten razlog za povračilno dejanje v takem obsegu. Šele ko bi bili prepričljivi dokazi javno objavljeni in identiteta napadalcev znana, bi bilo možno naznaniti vojno in ukrepati. Do takrat pa je vojna proti terorizmu propagandna kampanja s katero skušajo zakriti prave cilje in motive te vojne. Le te pa so že leta isti: teritorialna in ekonomska dominacija ZDA. ZDA si že vsaj od hladne vojne in oboroževalne tekme želi dominirati svetu.

Vojna proti terorizmu sloni na treh stebrih:

1. Propaganda, ki je uperjena prvo proti Američanom, nato pa tudi proti vsem ljudem tega planeta, ki imajo dostop do medijev (TV, časopisi, internet).
2. Veliko povečanje v nadzoru in kontroli, izvajano s strani vlade ZDA nad državljani ZDA in njenimi rezidenti, kot tudi možnost vladnega cenzuriranja.
3. Uporaba ameriške vojaške moči za nadzor nad naftnimi rezervami, naravnimi bogastvi in katerimikoli drugimi ekonomskimi viri, katere želijo ZDA kontrolirati (Wikipedia 2009č).

Vojna proti terorizmu, je odgovor in glavni ukrep vlade ZDA po terorističnih napadih enajstega septembra 2001. Seveda so ta ukrep podprle tudi vlade nekaterih drugih držav, ki si pod vodstvom ZDA prizadevajo uničiti teroristične organizacije, predvsem radikalne fundamentalistično-islamske, kot je Al Kaida. Hkrati pa gre tudi za sklop

ukrepov, ki naj bi zagotovil, da malopridne države, ne bodo več podpirale in dajale zatočišče terorističnim skupinam in tako pomagale pri njihovi ohranitvi oziroma razvoju (Wikipedia 2009č).

Vojna proti terorizmu omogoča zahodnim silam, ZDA in njihovim zaveznicam (predvsem zvezi NATO in Veliki Britaniji), številne nelegalne operacije po celem svetu, ki po mnenju kritikov služijo popolnoma drugačnim ciljem in interesom. Seveda to povzroča čedalje večje nezadovoljstvo in protiameriško razpoloženje po celem svetu (Wikipedia 2009č).

Vojna proti terorizmu, se je pričela z napadom na Afganistan (Enduring Freedom), kjer naj bi imela Al Kaida svoja oporišča in vadbene centre za urjenje svojih pripadnikov. V napadih naj bi Al Kaida izgubila večino oporišč in vadbenih centrov, padel pa je tudi talibanski režim. Kljub temu pa so ZDA in zaveznice še vedno prisotne na tem območju, svoje delovanje pa so razširili še na druge države v regiji. Koalicija voljnih⁵ je soje delovanje razširila na Irak. Trdili so, da Sadam Husein nudi zatočišče teroristom in da poseduje orožje za množično uničenje. Oboje pa se je kasneje izkazalo za neresnično in je samo potrdilo domnevanja številnih nasprotnikov ameriške politike po celem svetu, ki so trdili, da so vojne zrežirane, saj si ZDA zaradi številnih geopolitičnih interesov želijo nadzor nad tem strateško izredno pomembnim teritorijem (Wikipedia 2009č).

Če se terorizma lotimo z njemu enako mero, se pravi s silo, gre za protiterorizem, ki je v neki posebni simetriji s terorizmom. Pravzaprav se izniči razlika med obema terorizmoma, saj je terorizem v očeh teroristov v bistvu protiterorizem, odpor proti obstoječemu terorju. Po izročilu tiranomora, pa je odpor proti obstoječemu terorju, ne samo dovoljen, ampak celo častno in hvale vredno dejanje (Fossati 2005, 18). Tu, na tej točki, pa se nam poraja vprašanje ali so bombni napadi, ugrabitve letal, oboroženi napadi, upravičeni, če jih zakrivijo borci proti okupatorju domovine. In če niso, kje je meja, ki deli terorizem od legitimnega oboroženega boja za svobodo?

⁵ (Coalition of the willing) Gre za skupino držav, ki deluje izven nadzora OZN. Ustanovljena je bila pod vodstvom ZDA, njihovo prvo dejanje pa je bila invazija na Irak, leta 2003.

Rešitev te problematike, še zdaleč ni lahka in enostavna, vendar pa po vsej verjetnosti protinasilje in milijarde dolarje, za nove vojne ne bodo pomagale, saj so teroristi začeli napadati prav zaradi nasilja, politične agresivnosti in nepravičnosti svetovnih velesil, predvsem ZDA. ZDA si je s svojo nepravično zunanjo politiko, predvsem z vojnami, ki jih je podpirala v svojo korist in to daleč od svojih domov in otrok, nakopala veliko število sovražnikov. Sedaj pa se je ta nepravična globalizacija, ki so jo širili končno dotaknila tudi njihovih domov. Za mir, bo potrebna globalizacija vseh problemov in globalizacija rešitev zanje, v katero bodo morale biti vključene vse države, vključno z ZDA.

Med terorizmom in legitimno vojno je zelo tanka, težko določljiva meja. Mednarodno pravo določa, da je vojna zakonita, terorizem pa zločin. Obstaja nešteto razprav, diskusij in teorij, kaj je terorizem in kaj ni, kdo je terorist in kdo ni. Medtem ko se mnenja razlikujejo, pa dejstva ostajajo nespremenjena; ločnica med terorizmom in vojno je vse manj vidna, žrtev pa je vse več. Za mir je potrebna globalizacija na vseh področjih. Svojih lovk, okoli zemeljske oble niso razpredle le multinacionalke, ampak tudi teroristične organizacije, ki zahtevajo, da so globalni tudi problemi vseh narodov in rešitve teh problemov. Gre za vključitev v reševanje teh problemov Evrope in ZDA, ki le kopičijo kapital in iščejo svoje koristi, po drugi strani pa bežijo od problemov, ki se tičejo ostalih narodov in na ta način še večajo razlike med revnimi in bogatimi.

Na mednarodnem seznamu, so številne teroristične organizacije, med njimi pa je najbolj znana Al Kaida, ki jo vodi Osama bin Laden. Med bolj poznanimi in dejavnimi terorističnimi mrežami so tudi ETA (Španija), IRA (Irska), Hezbollah (Libanon), Hamas, Islamski džihad (Palestina), Abu Sajaf (Filipini), Džamaja islamija (Singapur, Malezija, Indonezija), Kurdska delavska stranka (Turčija), Tamilski tigri (Šrilanka).

5.4 PATRIOTSKI ZAKON

Po septemberskih napadih na New York in Pentagon je Kongres nemudoma začel s pripravo protiterorističnega zakona

26.10.2001 je predsednik Bush podpisal Patriotski zakon, ki naj bi bil po njegovih besedah preprečil terorizem in uničil teroriste, hkrati pa naj nebi kršil ustavnih pravic

Američanov. Dejansko pa zakon omogoča vladi nadzor nad komunikacijami (telefon, e-mail), vpogled v zdravstvene, finančne, davčne in druge kartoteke brez sodnega naloga, zakon omogoča nenapovedano tajno preiskavo stanovanj, aretacije in izgon imigrantov osumljenih terorizma, skratka državnim organom podeljuje skoraj neomejeno moč pri nadzoru in omejevanju državljanov in še posebej tujcev v ZDA. Skoraj neverjetno je, da je bil zakon, ki nedvomno krši ustavne in človekove pravice, sprejet skoraj brez razprave v Kongresu (White House 2001).

Condoleezza Rice, svetovalka za nacionalno varnost, je desetega oktobra 2001 povabila v Belo hišo direktorje glavnih televizijskih mrež (ABC, CBS, CNN, Fox, Fox News, MSNBC in NBC) in jih pozvala »naj pokažejo občutek za odgovornost«. Čeprav naj bi svoboda izražanja in novinarskega dela veljala še naprej, pa je šlo za zelo močne pritiske na televizijska uredništva. Teh pritiskov so bile deležne tudi časopisne hiše. Ron Gutting in Dan Guthrie, urednika časopisov City Sun in Daily Courier, ki se nista držala navodil in sta objavila kritiko Busheve politike sta bila takoj odstavljena (Meysan 2003, 74). Edward Herman, profesor političnih znanosti na univerzi v Pensilvaniji je takšno dogajanje kritično komentiral: »Celo nekdanji sovjetski trobili Pravda in Izvestija bi le s težavo prekašali klečeplaznost ameriških medijev pred oblastmi. Izgubili so vsak občutek za objektivnost ali vsaj za to, da bi začeli javno razpravo. To je škandal, ki razkriva sistem propagande in dokazuje, da nimamo resnih medijev, ki so temelj vsake demokracije.« (Hermann, Edward v Meysan 2003, 74).

Kmalu po napadih je Kongres sprejel Zakon o zagotavljanju potrebnih ukrepov za preprečevanje terorističnih dejanj (Patriotic Act). Ta izjemni ukrep je omejil številne državljanske svoboščine, kar naj bi ameriški vladi omogočalo učinkovito spoprijemanje s terorizmom. Popolnoma jasno pa je, da si je George Bush s takim zakonom zagotovil mir pred kritiki in da je tako lahko do konca mandata izvajal politiko, ki si jo je zamislil in uresničeval svoje cilje, ki s terorizmom nimajo nobene zveze. Zakon se sicer nanaša na terorizem, vendar zelo ohlapno in dopušča veliko manevrskega prostora in tako je po novem kriminalno dejanje zbiranje denarja za družine zaprtih pripadnikov IRE v Veliki Britaniji. Tujci, osumljeni terorizma so po novem lahko v priporu, brez obtožnice tudi teden dni (zaradi ohlapnega zakona je to praktično lahko prav vsak, ki vladajočim ni »všeč«). Če pa je obtožnica podana (pa čeprav dejanje ni nujno povezano s terorizmom), lahko državni tožilec obtoženca skriva pred javnostjo, kar šest mesecev, to

obdobje pa lahko podaljšuje v nedogled, če smatra, da je tako bolje za državno varnost ali varnost državljanov. Na podlagi tega so brez obtožnice takoj za nedoločen čas priprli tisočdvesto priseljencev. Seveda gre tu za kršenje temeljnih človekovih pravic in osnovnih svoboščin. Da pa je stvar še hujša, ti ljudje niso samo priprti, ampak ameriške oblasti, po besedah pakistanskega generalnega konzula v New Yorku, na te ljudi izvaja hude pritiske. Pravosodno ministrstvo je šlo celo tako daleč, da je enaintridesetega oktobra odpravilo pravico priprtih do pogovorov z odvetniki na štiri oči. Od tedaj so oblasti lahko takšna srečanja spremljala in snemala, vse izrečeno pa so lahko uporabili, kot dokazno gradivo proti osumljencu, to pa pomeni, da osumljeni in odvetnik ne moreta skupaj pripraviti obrambe. S Patriotskim aktom so uslužbenci FBI dobili pooblastila za prestrazanje vseh komunikacij brez poprejšnje odobritve sodišča. Predsednik Bush je s trinajstim novembrom uvedel nov vojaški organ, katerega bo imenoval obrambni minister, deloval pa bo po samo svojih pravilih. Njegov namen je zamenjava zveznih in vojaških sodišč v obravnava h tujcev, ki so osumljeni terorizma, ter obravnava h proti sedanjim in nekdanjim članom Al Kaide, ki so pomagali pri načrtovanju terorističnih napadov. Delo organov bo potekalo za zaprtimi vrati, vojaškim tožilcem pa obtoženim in njihovim odvetnikom ne bo več potrebno razkrivati svojih dokazov. Odločitve na teh sodiščih se bodo sprejemale z dvotretjinsko večino in ne soglasno, kakor določa mednarodno pravo v primeru kaznivih dejanj. Že na prvi dan delovanja novega organa je ministrstvo na zaslišanje privedlo pet tisoč »osumljenih«, vsi po rodu z Bližnjega vzhoda in z urejenimi emigracijskimi listinami, ter brez prejšnjih obtožb. Osemindvajsetega septembra 2001 je VS ZN z resolucijo 373 ustanovil Odbor za boj proti terorizmu. Ob njegovi podpori je ameriško zunanje ministrstvo prek OZN pritislilo na zaveznike, da so sprejeli podobno zakonodajo. Do danes je nekatere določbe Patriotskega akta v svojo zakonodajo vneslo že neverjetno veliko držav. To je nerazumljivo predvsem zato, ker to niso določbe, ki bi pred terorizmom varovale domače prebivalstvo, temveč takšne, ki omogočajo ameriškim varnostnim organom izvajati svoje dejavnosti tudi v tujini. Gre predvsem za določbe, ki kršijo človekove pravice in osnovne svoboščine. Te določbe omogočajo podaljšanje pripora sumljivim osebam brez obtožnice, omejevanje svobode medijev, ter možnost prisluškovanja brez sodnih nalogov. V Kanadi podoben zakon od novinarjev zahteva, da razkrijejo vir svojih informacij, če tako od njih zahteva sodišče, v nasprotnem primeru jim grozi zaporna kazen. V Nemčiji so varnostne službe dobile sodna pooblastila, kar jih spreminja v pravcato politično policijo. Italijanske tajne službe imajo pooblastila za

preiskovanje vseh vrst kaznivih dejanj na domačem ozemlju, ne da bi za to odgovarjale pravosodnim organom (Meysan 2003, 75-77).

5.5 NACIONALNA VARNOSTNA STRATEGIJA ZDA (National Security Strategy – NSS)

ZDA so sedemnajstega septembra 2002 izdale nacionalno varnostno strategijo, ki je bila prva po enajstem septembru 2001, nato pa so leta 2006 izdali novo, ki predstavlja pregled ciljev, zastavljenih v strategiji iz leta 2002, ter dosežke in načrte za prihodnost. Obe strategiji imata že na začetku zapisano, da je najboljši način za zagotavljanje ameriške varnosti, podpora demokratičnim gibanjem in institucijam po celem svetu. Svetovno okolje se je po koncu hladne vojne spremenilo. Gledano skozi oči ZDA to pomeni, da svet ne ogroža več spopad med dvema ideologijama, temveč teroristi, ter države in skupine z željo po pridobitvi orožja za množično uničenje. Zato so cilji nove NSS ZDA ustvariti varnejši in boljši svet, predvsem z rušenjem diktatorskih režimov, režimov, ki podpirajo teroriste, ter uničenjem samih terorističnih skupin (White House 2002). Kako bodo te cilje uresničili je zapisano v 9 poglavjih nove NSS ZDA. Te so:

- Pregled ameriške mednarodne strategije (*Overview of America's International Strategy*)
- braniti prizadevanja za človeško dostojanstvo (*Champion Aspirations for Human Dignity*)
- krepiti zaveznitva za poraz globalnega terorizma in preprečevati napade na nas in naše prijatelje (*Strengthen Alliances to Defeat Global Terrorism and work to Prevent Attacks Against Us and Our Friends*)
- sodelovati z drugimi za obvladovanje regionalnih konfliktov (*Work with others to Defuse Regional Conflicts*)
- preprečiti sovražnikom, da z orožjem za množično uničevanje grozijo nam, našim zaveznikom in našim prijateljem (*Prevent Our Enemies from Threatening Us, Our Allies and Our Friends with Weapons of Mass Destruction*)
- začeti novo ero globalne ekonomske rasti skozi proste trge in prosto trgovino (*Ignite a New Era of Global Economic Growth through Free Markets and Free Trade*)

- širiti krog razvoja z odprtjem družb in izgradnjo infrastrukture za demokracijo (*Expand the Circle of Development by Opening Societies and Building the Infrastructure of Democracy*)
- razvoj agende za kooperativno akcijo z drugimi večjimi centri globalnih moči (*Develop Agendas for Cooperative Action with the Other Main Centers of Global Power*)
- preoblikovati ameriške nacionalno varnostne institucije za soočenje z izzivi in priložnostmi enaindvajsetega stoletja (*Transform America's National Security Institutions to Meet the Challenges and Opportunities of the Twenty-First Century*) (White House 2002).

Prvo poglavje predstavlja uvod v samo strategijo. Predstavljeni so cilji strategije, ter načini in sredstva, s katerimi bodo ZDA dosegle te cilje. Na začetku poglavja je podana ugotovitev, da ZDA »posedujejo neprecedenčno in neprimerljivo moč in vpliv na svetu«, kar prinaša tudi temu primerne »odgovornosti, obveznosti in priložnosti.« (White House 2002).

Drugo poglavje NSS-ja predvsem našteva pravice in svoboščine, ter ameriške vrednote in izpostavlja potrebo širjenja le teh, tja kjer še niso prisotne. Govori o prizadevanju za spoštovanje človekovega dostojanstva po vsem svetu. To pa želijo doseči s pospeševanjem demokratizacije, saj zagovarjajo, da je ravno demokratičen režim, režim v katerem je človekovo dostojanstvo najbolj zaščiten. Demokratizacijo naj bi dosegli predvsem s političnimi, gospodarskimi in diplomatskimi sredstvi. Poudarjajo pomen uspešne tranzicije, saj naj bi bile ravno nerazvite demokracije nagnjene h konfliktom in dovzetne za izkoriščanje s strani teroristov (White House 2002). Proces spodbujanja svobode in demokracije še poteka in bo tudi v prihodnje, kot je zapisano v NSS-ju iz leta 2006, pa je že viden ogromen napredek. Kot primere navajajo: odstranitev talibanskega režima v Afganistanu, strmoglavljenje tiranskega režima Sadama Huseina, ter izvedbo prvih svobodnih volitev v Iraku. Demokratičen napredek pa je opazen tudi na Bližnjem vzhodu, v Severni Afriki, Latinski Ameriki in Aziji (White House 2006).

Na začetku tretjega poglavja je zapisano, da so ZDA v »globalni vojni proti terorizmu«. Poglavje je posvečeno predvsem vojni proti terorizmu, osrednji temi zunanje politike ZDA po enajstem septembru 2001. Poudarjeno je, da je za učinkovito doseganje ciljev v

boju proti terorizmu potrebno uporabiti vojaško silo in podobne instrumente nacionalne moči. Vojna naj bi se bila na «mnogih frontah, skozi daljše časovno obdobje, proti težko opredeljivemu sovražniku.» V boju proti terorizmu pa naj se ne bi »delale nobene razlike med teroristi in tistimi, ki jih zavestno varujejo ali jim pomagajo.« Kot prioritete se omenja: razbiti in uničiti teroristične organizacije v globalnem obsegu, preprečiti teroristične napade preden se pojavijo, preprečiti malopridnim državam, da bi pridobili orožje za množično uničenje. Predstavljeni pa so tudi ukrepi, ki jih je administracija že uvedla, in sicer: ustanovitev Ministrstva za domovinsko varnost, poenotenje vojaškega poveljstva, reorganizacija Zveznega preiskovalnega urada – FBI, povečanje moči in pooblastil Centralne obveščevalne agencije - CIA.

Najbolj ključni stvari v poglavju pa se mi zdita definicija terorizma in izjava, da ZDA ne bodo »oklevale delovati unilateralno« pri izvajanju njihove pravice do vnaprejšnje samoobrambe proti teroristom. Terorizem je definiran, kot »naklepno, politično motivirano nasilje, izvedeno nad nedolžnimi.« (White House 2002).

Četrto poglavje govori o reševanju regionalnih konfliktov. Tudi regionalni konflikti, ki trenutno ne ogrožajo varnosti ZDA, bi v primeru razširitve, lahko ogrozili ameriške nacionalno-varnostne interese. Strategija za reševanje regionalnih konfliktov ima tri točke, in sicer: preprečevanje in reševanje konfliktov, intervencija, ter postkonfliktna intervencija in stabilizacija. Za preprečevanje in reševanje konfliktov je najbolj primerno sredstvo pospeševanje demokracije, saj v demokratičnih sistemih poteka reševanje konfliktov na miroljuben način (White House 2002).

Peto poglavje govori o novih nevarnostih, ki pretijo ZDA in njihovim zaveznikom, ter o reševanju le-teh. Tu je mišljeno predvsem pridobivanje orožja za množično uničenje, malopridnih držav. Da bi preprečili uporabo le-teh, bodo ZDA izvajale svojo pravico do samoobrambe s pre-emptivnim delovanjem. Čeprav je poudarjeno, da bo prvo izbiro še vedno predstavljala nevojaška akcija, so si ZDA zagotovile možnost pre-emptivne akcije, v smislu samoobrambe, saj UL OZN dopušča vojaško akcijo v samoobrambi. Da bi se lahko obranili pred balističnimi izstrelki, so ZDA odstopile od Sporazuma o protibalističnih raketah in takoj začele z izgradnjo protiraketnega ščita. Začeli so tudi pobudo proti širjenju orožja za množično uničenje, njegovih izstrelitvenih sistemov, ter surovin za izdelavo takšnega orožja. ZN je na njihovo pobudo celo sprejel Resolucijo

1540, ki zahteva kriminalizacijo širjenja orožja za množično uničenje (White House 2002).

Šesto poglavje govori o prizadevnih za svobodno in pravično trgovanje, ki naj bi prinesla gospodarsko rast in posledično večjo blaginjo za vse. V tem poglavju se ukvarjajo tudi z varstvom okolja, predvsem z zmanjšanjem emisije toplogrednih plinov in prizadevanjem za razvoj čistejših in energetsko učinkovitejših tehnologij (White House 2002).

V sedmem poglavju je zapisano, da si bodo ZDA prizadevale za izboljšanje življenjskega standarda in za širitev kroga za razvoj in priložnost (White House 2002).

Predzadnje poglavje govori o pomembnosti odnosov z najmočnejšimi državami na svetu, obravnava implementacijo strategij, obravnavanih v prejšnjih poglavjih v okviru obstoječih in novih koalicij. S koalicijami in dobrimi odnosi med najmočnejšimi državami bodo poiskovali preprečiti ponoven pojav tekmovalnosti med državami. Predvsem poudarjajo koalicijsko fleksibilnost, ki bi omogočila hitro in učinkovito akcijo, tudi kadar bi med zavezniki obstajala nesoglasja. Kot uspehe na tem področju pa omenja uspešno razširitev globalne koalicije v boju proti terorizmu, pomoč številnim državam in multinacionalnim organizacijam pri izboljšanju sposobnosti obrambe proti teroristom, poboljšanje odnosov in sodelovnja z Rusijo in Indijo (White House 2002).

Zadnje poglavje je usmerjeno v prihodnost, in sicer gre za prilagajanje nacionalno-varnostnih institucij in strategij novim okoliščinam in izzivom, ki so se pojavili v enaindvajsetem stoletju. S tem je mišljena predvsem ustanovitev novih nacionalnih in mednarodnih varnostnih institucij in organizacij, ter reorganizacija ali transformacija že obstoječih. ZDA so v skladu s tem ustanovile Ministrstvo za domovinsko varnost, katere prioritete so: zmanjšanje ranljivosti, nevarnosti in hitro okrevanje v primeru terorističnega napada. Transformirali so Ministrstvo za obrambo, prizadevajo pa si tudi za transformacijo ZN in regionalnih organizacij. Poudarjajo, da bodo za doseg svojih ciljev še naprej potrebovali vojaške baze in oporišča v Evropi in Severovzhodni Aziji. ZDA v NSS napovedujejo izgradnjo tako močnih oboroženih sil, da se bodo potencialne nasprotniki, ki želijo biti v koraku in času z njimi že na začetku vdali. Načrtujejo prilagajanje ameriških vojaških sil na nove bojne oblike in razmere. To naj bi dosegli z

uvajanjem visoko tehnoloških sredstev in prednosti, ki jih prinaša razvita ameriška obveščevalna dejavnost. V praksi to pomeni razvoj natančnih napadalnih sredstev dolgega dosega in prilagojenimi manevrirnimi in ekspedicijskimi silami. Spremembe se nanašajo tudi na vrhovnega poveljnika ameriških oboroženih sil, se pravi samega predsednika ZDA, ki naj bi dobil večji obseg vojaških pristojnosti (White House 2002).

5.6 BUSHEVA DOKTRINA

Slika 5.2: *George W. Bush*

Vir: Vivapet (2009).

Busheva doktrina predstavlja sistem načel in zunanje političnih vodil ZDA, ki jim omogoča, obrambo pred državami, ki so gostoljubne do teroristov ali jim na kakršenkoli način pomagajo. Prav načela te doktrine so opravičevala napad na Afganistan in Irak. Doktrina vključuje tudi elemente kot so preventivna vojna, kar omogoča, da napadejo in odstavijo režime, ki so potencialna nevarnost varnosti ZDA in širjenje demokracije, še posebej na Bližnji Vzhod, kot strategije boja proti terorizmu. Ti dve in podobne politike so bile tudi uzakonjenje s strani Sveta za nacionalno varnost v Nacionalni varnostni strategiji, ki je bila objavljena dobro leto po terorističnih napadih na ZDA.

Busheva doktrina je izbor Bushevih govorov oziroma izjav po enajstem septembru, ki so zbrani v NSS, sestavljena pa je iz štirih stebrov. Prvi steber je strategija vnaprejšnje

samoobrambe, ki pa je zavajajoča, saj gre vsaj v primeru vojne v Iraku, oziroma operacije Iraška svoboda, za strategijo preventivne vojne in zrušitve, oziroma menjave režima. ZDA so si podelile pravico do vnaprejšnjega napada proti teroristom ali tako imenovanim malopridnim državam, ki imajo ali pa si prizadevajo pridobiti orožje za množično uničenje. Dejansko so si podelili pravico do napada na »teroriste« še preden ti to postanejo. V Nacionalno varnostni strategiji iz leta 2002, kjer so si to pravico podelili, kot argument za podelitev takšne pravice, navajajo zelo preprost razlog, in sicer, da ameriške sile niso sposobne odvrniti teroristov – niso jih bile sposobne odvrniti enajstega septembra in tudi v prihodnje jih ne bodo. Strategija odvrčanja, ki je bila uporabna in učinkovita v času Hladne vojne je zastarela in zato morajo ZDA prevzeti pobudo s preventivnimi akcijami (White House 2002).

Drugi steber Busheve doktrine je unilateralizem. Ta bi bil uporabljen, če nikakor ne bi bilo možno zagotoviti primerne multilaterarne rešitve. ZDA imajo že od nekdaj željo biti tako močne, da jim noben sovražnik ne more vsiliti svoje volje ali, da bi jih lahko kdo izsiljeval. Že v času predsednika Trumana, ko so ZDA sklepala številna zavezništva, se nikoli niso odpovedali pravici do unilateralnega delovanja. Danes pa se unilateralizem vidi v umikih iz nekaterih mednarodnih pogodb in obveznosti, kot so Pogodba o zaščiti pred balističnimi izstrelki, Kjotski protokol in nasprotovanje Mednarodnemu kazenskemu sodišču in pa seveda delovanje brez odobritve VS OZN-ja (White House 2002).

Tretji steber Busheve doktrine predstavlja popolna vojaška premoč, oziroma hegemonija. Po Hladni vojni so ZDA ostale same na vrhu in za to si bojo prizadevale tudi v prihodnje. Za dosego tega cilja ne bodo izbirali sredstev, saj brez tega, da so najmočnejša vojaška velesila ne morejo izpolniti niti strategije unilateralizma (White House 2002).

Četrti steber Busheve doktrine pa je politika širjenja demokracije, svobode, proste trgovine in ameriških vrednot v vse regije sveta. Pri čemer pa se lahko vprašamo ali je širjenje proste trgovine, predvsem pa demokracije in svobode sploh združljivo s širjenjem ameriških vrednot (White House 2002).

Uradna razlaga dogodkov enajstega septembra še zdaleč ne opravičuje tolikšnih nenadnih in radikalnih sprememb. Če je sovražnik zares beden malopridnež, ki se skriva daleč v afganistanskih votlinah, zakaj je potem treba ustvarjati ozračje strahu, če ne zato, da se sprejema tako radikalne in nepojmljive zakone, ki kratijo človekove pravice in osnovne svoboščine in imajo veliko globlji pomen, kot le boj proti terorizmu. »Zakaj je treba omejevati normalno delovanje predstavniških ustanov in članom kongresa odrekati informacije, ki so nujne za normalno demokratično vladanje? Zakaj kongresu prepovedati preiskavo, medijem pa neodvisne novinarske raziskave?« (Meysan 2003, 78) Zdi se kot, da smo priča političnim spremembam, ki so bile načrtovane davno pred enajstim septembrom! CIA si je že mnogokrat v zadnjih šestdesetih letih prizadevala spremeniti zakone, s katerimi bi medijem onemogočili razkrivati afere v državnih organih, uradnike in novinarje, ki bi jih razkrili pa bi lahko obravnavali, kot prestopnike (Meysan 2003, 78). Po napadih enajstega septembra so bili pravosodje, mediji in Kongres bolj kot ne onemogočeni in so izgubili nadzorno moč, na drugi strani pa so se na novo oblikovale vladne strukture s številnimi novimi pooblastili, ki so v domačo politiko vnesle nekatere metode, ki so jih CIA in vojaške strukture dotlej uporabljale v operacijah v tujini (Meysan 2003, 78).

Predsednik Bush je že dvajsetega septembra v Kongresu napovedal ustanovitev Sveta za domovinsko varnost, osmega oktobra pa so bili njegovi člani že imenovani. To ni bil le začasen ukrep, ki bi bil povezan s trenutnimi razmerami, temveč globoka reforma ameriškega državnega mehanizma. S tem ukrepom bo vladi omogočeno, da ločeno obravnava domačo in zunanjo varnost. Svet za domovinsko varnost ima izjemna pooblastila, ki se lahko in se najverjetneje tudi bodo s časoma še širila, zato ga lahko primerjamo z Uradom za mobilizacijo, ki je deloval v času druge svetovne vojne in z Uradom za nadzor nad mamili v vojaških operacijah v Latinski Ameriki, hkrati pa lahko brez najmanjšega dvoma trdimo, da gre za vdor vojaških in varnostnih služb na civilno področje (Meysan 2003, 79). Ves ta nadzor, cenzura in omejevanje, ter kršenje človekovih pravic in osnovnih svoboščin sta odlično povzela vplivna novinarja, John Stanton in Wayne Madsen:« Zgodovinarji bodo ugotavljali, da je bila med novembrom 2000 in februarjem 2002 demokracija – kakor so jo videli očetje Deklaracije o neodvisnosti in ameriške ustave – odpravljena. Z njeno smrtjo se je rodila fašistična ameriška teokratska država.« (Stanton in Madsen v Meysan 2003, 80).

5.7 NAPAD NA AFGANISTAN

Napad na Afganistan naj bi bili ameriški povračilni ukrepi za napade enajstega septembra, saj ima tam Al Kaida, ki je odgovorna za napade v Afganistanu, glavno bazo in svoje vadbene centre. Cilj naj bi bil uničenje teroristične organizacije Al Kaida, prijetje njenih vodij, uničenje vadbenih centrov za pripadnike Al Kaide, ter zrušitev talibanskega režima.

Niaz Naik, nekdanji pakistanski veleposlanik pa je osemnajstega septembra 2001 za BBC in enaindvajsetega septembra 2001 za Guardian povedal, da so Američani pripravljali napad na Afganistan že pred enajstim septembrom (Meysan 2003, 60). Američani naj bi napovedali vdor v Afganistan in zlom talibskega režima za sredino oktobra. Konkretna priprava so se pričele v začetku septembra, ko je Velika Britanija pod pretvezo, da gre za vsakoletne mornariške vaje, v omanski zaliv poslala najmočnejše ladjevje po falklandski vojni in tako pred pakistanskimi obalami nakopičila svoje sile, NATO pa se je v tem času s 40.000 vojaki udeležil vaj v Egiptu. Anglo-ameriške sile so bile na položajih še preden je do napada enajstega septembra sploh prišlo. ZDA so nameravale odstraniti glavne afganistanske voditelje, zlasti mulo Omarja in poveljnika Masuda, ki sta bila velika nasprotnika Američanov in njihovih kolonialnih planov in jih nadomestiti z marionetno vlado. Sredi julija so velike sile dobile zeleno luč za svoj načrt, o katerem je govoril Niaz Naik. V omanskem morju so Britanci nakopičili svoje številno ladjevje, Natovi vojaki pa so se urili nedaleč stran. Devetega septembra 2001 je bil ubit karizmatični vodja Islamske fronte, skrajno protiameriški poveljnik in velik trn v peti Američanov, poveljnik Masud. Napad enajstega septembra 2001, pa je Američanom končno omogočil, da so pod plaščem zakonite povračilne akcije začeli, tako dolgo načrtovani osvajalski pohod na Afganistan in kasneje od tam naprej po drugih delih regije. Pravi vzrok za ameriško invazijo na Afganistan pa je seveda vse drugo kot povračilni ukrep za teroristična dejanja, ki so se zgodila enajstega septembra 2001 (Meysan 2003, 60 in 186).

Z razpadom Sovjetske zveze in neodvisnostjo njenih nekdanjih srednjeazijskih republik se je vnovič začela »velika igra«. Izraz, ki pomeni boj velikih sil za prevlado na določenem območju, pri čemer se, če je le mogoče, poiskujejo izogniti neposrednim vojaškim spopadom. Prevlada na tem območju pa je pomembna, ker je ta regija

pomembno svetovno nahajališče nafte in zemeljskega plina, zanemariti pa ne gre niti bogatih nahajališč dragih kamnov in velike proizvodnje opija (Meysan 2003, 101).

Želja in primarni cilj ZDA je bila izkoriščanje zalog nafte in zemeljskega plina v Kaspijskem bazenu. Vprašanje pa je bilo kako ju speljati od tod, ne da bi se bilo treba dogovarjati z Iranom in Rusijo. V načrt so vključili gradnjo naftovoda, ki bi čez Azerbajdžan, Gruzijo in Turčijo povezal Kaspijsko morje s Sredozemljem. V tem času je bil zgrajen tudi naftovod od Kaspijskega do Črnega morja, vendar pa le ta poteka čez Rusijo, ki seveda zahteva svoj delež. ZDA pa si niti najmanj ne želi biti odvisna od svojih največjih »nasprotnikov« in tekmecev, niti si ne želi tako pomembnega svetovnega vira deliti s komerkoli, še posebno pa ne z Rusi. Tretja možnost, pa naj bi bila povezava Kaspijskega morja z Indijskim oceanom (projekt je bil v rokah družbe UNOCAL). Seveda sta na poti, ne samo Pakistan, ampak tudi Afganistan. Po umiku Sovjetske zveze so tu potekali neusmiljeni notraji boji za prevzem oblasti in hkrati uničene še zadnje sledi urejene države. Na koncu so na oblast prišli talibi, ki pa niso hoteli sodelovati z ZDA pri svojih naftovodnih projektih. Ko razumemo ta dejstva nam potem ni težko razložiti, kaj se dejansko skriva za napadi enajstega septembra.2001, oziroma čemu so ZDA začele z Vojno proti terorizmu (Meysan 2003, 102).

Decembra 1997 je družba UNOCAL, zaradi nesodelovanja talibov morala ustaviti projekt. Da bi se projekt le nadaljeval so Američani na mesto veleposlanika v Afganistanu postavili kar podpredsednika družbe UNOCAL, John J. Maresca. Hkrati pa je, je zunanji minister Powell odobril talibskemu režimu trinštirideset milijonov dolarjev pomoči (Meysan 2003, 102).

Kako pomembna je nafta za ZDA in predsednika Georgea W. Busha je bilo jasno takoj, ko je prišel v Belo hišo in sestavil svojo vlado iz ljudi, ki jih je pripeljal z vodilnih položajev v naftni industriji. Svetovalka za nacionalno varnost Condoleezza Rice je nekdanja direktorica družbe Chevron Texaco, ki je bila takrat druga največja multinacionalna družba s sedežem v ZDA, notranji minister Gale Norton je bil predstavnik BP-Amoco (ki je bila tretja največja naftna družba na svetu) in savdske družbe Delta Oil, ki je skupaj z UNOCAL-om vodila projekt izgradnje naftovoda od Kaspijskega morja do Indijskega oceana. Podpredsednik Dick Cheney pa je bil nekdanji predsednik družbe Halliburton, ki je bila največja proizvajalka opreme za vrtnanje nafte

na svetu. S tako ekipo okoli sebe ni bilo težko dobiti podpore pri svojih načrtih, nam ostalim pa ni bilo težko napovedati kakšno zunanjo politiko bo ZDA vodila (Meysan 2003, 101-102, 195-196).

Po besedah Thierry Meysana je George W. Bush odlično zmanipuliral svetovne voditelje in tako dobil tudi njihovo podporo in blagoslov za nadaljnje akcije, ki jih je pripravljaval, ko je pozval narode sveta, ki delijo z njimi bolečino ob tragičnih dogodkih enajstega septembra 2001, da se jim pridružijo pri spominskih verskih obredih. 14.9.2001 opoldne, po molitvi predsednika ZDA, so trinštirideset članic Sveta Evrope (in Rusija), ter številne druge države z vseh celin počastile spomin na žrtve napada s triminutnim molkom. Te molitve pa so imele predvsem politične cilje: ob podpori verskih čustev je ameriška vlada dobila blagoslov ne le za žrtve napada, temveč tudi za svojo razlago dogodkov in za nadaljnje akcije, ki pa so seveda usmerjene v globalno dominacijo ZDA na vseh področjih. To manipulacijo, zasnovano na veri in žalovanju pa so oktobra 2001 še nadgradili, ko so v Pentagonu ustanovili Urad za strateški vpliv. Urad je začel tesno sodelovati s Skupino za zbiranje mednarodnih vojaških informacij in z Mednarodnim informacijskim programom pri zunanjem ministrstvu, ki med drugim skrbi za radio Glas Amerike. Njihova skupna naloga pa ni nič drugega kot vplivati na javno mnenje in vlade zahodnih drža (Meysan 2003, 65-67).

5.8 NAPAD NA IRAK

Dvajsetega marca 2003 sta ZDA in VB, brez predhodne odobritve VS ZN in kljub nasprotovanju številnih držav, napadli Irak. Kot vzrok za napad so navedli, da Irak vsebuje orožje za množično uničenje s katerim predstavlja nepredstavljivo grožnjo tako ZDA in VB, kot tudi njunim zaveznicam v regiji. Kasneje pa so še dodali, da Irak sodeluje in podpira številne teroristične organizacije, vključno z Al Kaido, ter, da je Irak povezan z napadi enajstega septembra 2001. Čeprav je Irak sodeloval z ZN pri preiskavi, ki naj bi ugotovila ali Irak ima orožje za množično uničenje in čeprav je Hans Blix, glavni inšpektor preiskave, zatrdil, da Irak sodeluje in da se bližajo koncu preiskave, se je ZDA odločila za napad. Kmalu je bilo jasno, da orožja za množično uničenje ni in tudi, da ni nobene povezave med Irakom in terorističnimi napadi na ZDA. Ob teh ugotovitvah so ZDA našle nov povod za vojno, oziroma nadaljevanje vojne z Irakom, in sicer vzpostaviti demokratičen sistem v državi, oziroma kar v celotni regiji.

Za to je seveda potrebno zrušiti politični režim, ki ga vodi Sadam Hussein in namestiti novo vlado. Sadama Husseina so ujeli, ga obtožili za stare grehe in ga celo obesili, v državi pa namestiti novo vlado. Takoj, ko je ZDA zrušila Sadamov režim in namestila svojo, marionetno, vlado, so s privatizacijskimi zakoni poskrbeli, da se je iraško gospodarstvo odprlo za tuje vlagatelje, predvsem ameriške. Vse to pa jasno nakazuje, da je v ozadju nafta in strateška pomembnost regije. Dejstvo je, da si ZDA že vse od konca 2. svetovne vojne želi nadzor nad tem z nafto bogatim ozemljem. Nadzor nad to regijo in naravnimi bogastvi, ki se tam »skrivajo«, bi omogočil ZDA nadaljevanje, oziroma utrjevanje svoje svetovne dominacije (Wikipedia 2009d).

Z napadom na Irak so se teroristične grožnje in seveda tudi dejanja, ter njihova raznolikost še povečala, kar je seveda v nasprotju s tem, kar naj bi ZDA z napadom dosegle. Zato lahko prav tako, kot za številne druge vojne in vojaške posege ZDA po 2. Svetovni Vojni, tudi za napad na Irak rečem, da gre za nedvoumen in jasen vojni zločin in zločin nad človeštvom. Edini razlog za vojaško posredovanje ZDA v Iraku, kot tudi v Afganistanu, je prevzem nadzora nad strateško zelo pomembno regijo in njenim naravnim zakladom.

6 POLITIKA BARACKA OBAME

S pomočjo analize primarnih in sekundarnih virov bom v šestem delu poizkušal ugotoviti ali predsednik Obama nadaljuje politiko Georga W. Busha, oziroma v kolikšni meri se njegova politika razlikuje od politike njegovega predhodnika. Osredotočil se bom na njegovo predvolilno kampanjo, (ki je v celoti dostopna na <http://www.barackobama.com>), saj menim, da je za resnejšo analizo njegovega dela še prezgodaj.

6.1 ZUNANJA POLITIKA

6.1.1 Prenova ameriške diplomacije

Po Obaminem mnenju je potrebno politiko nepogovarjanja z državami oziroma njenimi voditelji, s katerimi niso v dobrih odnosih, ki jo je prakticiral Bush spremeniti. Obamino mnenje je, da jih nepogovarjanje ne dela močne, temveč arogantne, kar ne prispeva k napredku pri reševanju problemov kot so: terorizem, nuklearno orožje, klimatske spremembe in tudi ne omogoča pridobivanja mednarodne podpore za priznavanje ZDA, kot svetovnega voditelja. Zato bo njegova politika odprta in bo omogočala pogovore tako s prijateljskimi kot neprijateljskimi državami, vendar poudarja, da bodo ZDA tiste, ki bodo vodile pogovore. Obama meni, da je zunanja politika povzročala razdor med državljani ZDA, zato si s številnimi prijemi želi to spremeniti, saj meni, da brez notranje enotnosti ZDA ne more postati oziroma ostati svetovni voditelj. Obama namerava sodelovati in poslušati tako demokrate, kot tudi republikance. Namerava ustanoviti posvetovalna telesa sestavljena iz članov obeh strank, ki bodo zagotovila boljše in hitrejše izvršno oblast. Prav tako bodo tudi pri oblikovanju zunanje politike sodelovala telesa, katerih člani bodo tako demokrati, kot tudi republikanci, direkten vpliv na oblikovanje zunanje politike pa bo omogočil tudi državljanom samim (Obama 2008a).

Izraelsko-Palestinsko vprašanje bo ena od prioritet Obamine politike. Prizadeval si bo za ustanovitev dveh držav, židovske v Izraelu in Palestinske, ki bosta zmožne živeti druga ob drugi in druga z drugo.

Obama smatra Izrael za največjega zaveznika ZDA na bližnjem vzhodu in močno podpira sodelovanje med državama. Kot najpomembnejšo nalogo na bližnjem vzhodu pa si je zadal varnost Izraela. Že leta 2006 med vojno z Libanom je močno podpiral pravico Izraela do samoobrambe (Obama 2008a).

6.1.2 Jedrsko orožje

Ameriško mišljenje je, da je največja nevarnost za ZDA teroristični napad z jedrskim orožjem.

Obama je zato podprl senatorja Dick Lugerja pri sprejetju zakona, ki omogoča ZDA in njenim zaveznikom odkriti in preprečiti tihotapljenje jedrskega orožja po svetu. Senatorja Chuk Hagela je podprl pri sprejetju zakona, ki naj bi preprečil jedrski terorizem, zmanjšal svetovne jedrske zaloge in preprečil širjenje jedrskega orožja. In medtem, ko je Busheva administracija podpirala grožnje z jedrskim napadom na teroristične kampe, Obama opozarja, da če ne želijo, da teroristi napadejo ZDA z jedrskim orožjem, tudi sami ne smejo groziti z njim. Njegov cilj je tudi osvoboditi svet jedrskega orožja, zavzema se za prekinitev razvoja novih jedrskih orožij in da bi skupaj z Rusijo zmanjšali zalogo jedrskega orožja. Preprečiti želi tudi proizvodnjo novih materialov za jedrsko orožje, s čimer bi teroristom preprečil krajo ali nakup izgubljenega materiala za proizvodnjo jedrskega orožja (Obama 2008a).

6.1.3 Iran

Obama je nasprotoval politiki Georga Busha v zvezi z Iranom in Irakom, ki je temeljila na vojaškem posredovanju. Obama verjame, da še niso izčrpali vseh nevojaških možnosti za rešitev problema z Iranom in da je potrebno poiskovati s strogo, direktno predsedniško diplomacijo. Iranu bo ponudil možnost, da opusti jedrski program in sodelovanje s teroristi, v zameno pa bo dobil članstvo v Svetovni trgovinski organizaciji, ekonomsko sodelovanje in vzpostavitev normalnih diplomatskih odnosov. V nasprotnem primeru pa bodo še povečali ekonomske pritiske in politično izolacijo (Obama 2008a).

6.1.4 Irak

Obama se je že leta 2002 zoperstavil predsedniku Bushu in bil odločno proti vojni v Iraku, njegovo mnenje o vojni je bilo, da so njeno trajanje, stroški in posledice nejasni. V kampanji za predsednika je poudaril, da bo takoj ob nastopu predsedniškega mandata, če bo seveda izvoljen, ukazal končati vojno in postopno umaknil čete. Ostalo naj bi samo toliko vojaške sile, da bi lahko vodili proti teroristične misije proti Al Kaidi in da bi lahko zaščitili Ameriške diplomate in civile na območju. V Iraku naj ne bi gradili stalnih vojaških baz, ampak bi le trenirali in podpirali iraške varnostne sile. Postopen umik bi omogočil Iračanom, da sami prevzamejo nadzor nad svojo državo, ZDA pa bi z agresivno diplomacijo poskušala doseči stabilnost v Iraku in regiji, ter s finančno pomočjo pomagali pri obnovi. Obama želi pomagati tudi glede humanitarne krize v Iraku, saj je več kot pet milijonov Iračanov beguncev (Obama 2008c).

6.2 NACIONALNA VARNOST

Za zagotovitev nacionalne varnosti namerava Obama izkoreniniti terorizem, predvsem preprečiti jedrski in bio terorizem. Obama zagotavlja, da bo našel in uničil Al Kaido, vojsko ZDA pa pripravil na izzive 21. stoletja. Z izboljšanjem dela obveščevalnih služb naj bi preprečil tihotapljenje jedrskega orožja in dostop do tega malopridnim državam in terorističnim organizacijam. S posebnim programom naj bi izboljšal pretočnost informacij znotraj države in sodelovanje ZDA s tujimi obveščevalnimi službami. Program naj bi financiral tudi poostreitev varnosti na mejah, boj proti korupciji in odkrivanje finančnih transakcij teroristov. Zavzel pa se bo tudi za večjo zaščito državljanov (Obama 2008b).

7 ZAKLJUČEK

Dejstvo je, da so ZDA neprestano v vojni, ali pa vsaj v vojaškem konfliktu, ali pa nekatere posredujejo pri zrušitvi političnega režima. Največkrat celo bijejo več vojn hkrati in prav težko bi bilo ugotoviti kdaj nazadnje, vsaj za en dan, niso bili vključeni v kakšnem vojaškem posredovanju kjerkoli na zemeljski obli. Drugo dejstvo pa je, da se je zadnja vojna na ameriških tleh končala davnega leta 1865, pa še to je šlo za ameriško državljansko vojno. Če povežem ti dve dejstvi lahko zaključim le, da so največja grožnja svetu in svetovnemu miru prav ZDA, država, ki si zadnjih devet let neznasko prizadeva zatreti terorizem, uničiti teroristične mreže in zrušiti režime, ki jih podpirajo, skratka izbrisati iz vseh svetovnih slovarjev besede, kot so teror, terorizem in teroristi in v te iste napisati mir in blaginja. Največja ironija njihove Vojne proti terorizmu in napadov na države, ki posedujejo ali pa so na dobri poti, da bodo kmalu posedovala jedrsko orožje pa je, da so prav oni tisti, ki že vrsto let nudijo zatočišče številnim diktatorjem in mednarodnim teroristom in da so prav oni globoko vpleteni v številne državne udare, da podpirajo številne teroristične skupine po svetu, so vpleteni v atentate, izvensodne umore, korupcijo, nelegalno dobavo orožja, trgovino z mamili, ropanje naravnih virov, da posedujejo največje količine atomskega orožja in so ga tudi edini do sedaj uporabili (Pilger 2003). Osebno me War on terror bolj spominja na War of terror, v Beli hiši pa vsemu temu uradno pravijo ščitenje ameriških nacionalnih interesov.

Če ZDA želijo vladati svetu, morajo najprej obvladovati svoje državljane in javno mnenje. Zato so po enajstem septembru začeli sprejemati radikalne zakone, s katerimi so začeli omejevati oziroma kršiti človekove pravice in osnovne svoboščine. Z manipulacijo ostalih svetovnih voditeljev in držav so te zakone prenesli tudi na države izven ZDA, s tem pa se je začelo radikalno spreminjanje svetovnega družbenega reda, s katerim demokracija izginja ali pa dobiva čisto nov pomen.

Zaradi želje po svetovni nadvladi je bila za ZDA že dalj časa ključna prisotnost in nadzor nad Bližnjim vzhodom. S tem pa so si nakopali številne sovražnike in enajsti september 2001, dan, ki ne bo šel v pozabo, je po besedah glavnih krivcev, le reakcija na aroganten odnos ZDA do ostalega sveta, predvsem pa do arabskega sveta in islama.

Politika za katero se je po enajstem septembru odločila ameriška vlada, oziroma, če sem bolj natančen, ki jo je po enajstem septembru začela izvajati ameriška vlada, kajti o tem so se odločili verjetno že veliko prej, bo kot kaže prinesla veliko krvi, znoja in solza, kot je ob neki drugi priložnosti dejal Winston Churchill. Vzrok za to, pa je neizmerna želja, po globalni nadvladi ZDA.

Enajstega septembra niso izkoristili le za vojno v Afganistanu, v kateri so bili največji zmagovalci energetski lobiji, zaradi že omenjenih dejstev, ampak tudi za nadaljevalno oboroževalno vojno. Edina razlika, ki jo vidim v tem smislu, med vojno proti terorizmu in hladno vojno, oziroma oboroževalno vojno je ta, da so ZDA v tej vojni same, ali pa so vsaj veliko pred drugimi vstopile v njo. Brez dvoma lahko trdimo, da ZDA bijejo novo oboroževalno bitko in dalj časa ko so brez »tekmecev« toliko več možnosti imajo po čim večji in hitrejši globalni nadvladi. Vojno proti terorizmu so spretno izkoristili in z odobravanjem, ali pa vsaj ne nasprotovanjem svetovne javnosti, oziroma ostalih vodilnih svetovnih sil, povečali vojaški proračun in proračune številnih drugih agencij in uradov. Za Busha in njegov krog izbrancev, vse to ni sporno, saj so to naredili »zgolj« zaradi državne varnosti in varnosti državljanov. Da to lahko nemoteno in čim dlje počnejo, pa morajo državljanje, oziroma kar celotno svetovno javnost držati v napetosti in strahu in jih neprestano opominjati, da živijo v nevarnosti. Ko strah malo popusti in ljudje »normalno« zaživijo, pride do novih terorističnih napadov, pa naj bodo to bombe, v kakršnikoli obliki, ali pa antraks, ki so ga pošiljali teroristi, dejstvo pa je da je prišel iz njihovih laboratorijev ali katerokoli drugo teroristično orodje, ki pa po večini izhaja, tako kot antraks, prav iz ameriških laboratorijev.

Vojaški proračun ZDA, ki so ga po koncu hladne vojne postopno zmanjševali, se je vrtoglavo povečal. Če seštejemo vse dodatne proračune, ki so jih sprejemali po napadu in povišanje proračuna, ki so ga načrtovali v prvih dveh letih Busheve vladavine, pridemo do zaključka, da so se obrambni stroški povečali za štiriindvajset odstotkov. Ameriški obrambni proračun se je po napadih povečal na vrtoglavih štiristo milijard dolarjev (Meysan 2003, 138-139), čeprav se je oboroževalna tekma že zdavnaj končala in pri roki ni nobenega večjega sovražnika. Ameriški vojaški proračun je enak seštevku proračunov petindvajsetih naslednjih največjih armad na svetu (Meysan 2003, 138-139). V kakršnihkoli drugačnih okoliščinah bi to privedlo do velikih nesoglasij z

ostalimi velesilami in bi povzročilo novo oboroževalno mrzlico in s tem seveda veliko napetost in svetovno krizo, v vojaškem smislu.

Dogodke enajstega septembra 2001 je v enem stavku odlično opisal Richard Stallman, ko je rekel: «Tisoči mrtvih, milijoni oropani človekovih pravic in osnovnih državljanski svoboščin.» (Stallman 2001).

Končni cilj politike Obame je enak kot Busha, in sicer, da so ZDA svetovni voditelj številka ena. Vseeno pa vidim v njuni politiki veliko razliko. Mislim, da je hotel Bush dominirati svetu zaradi lastnih ambicij in iz strahu po prevladi drugih in za doseg tega ni izbiral sredstev. Njegova politika je slonela in stremela k dominaciji nad drugimi zaradi dominacije same in straha pred nadvlado drugih, medtem ko Obama želi, da ZDA postane svetovni voditelj, ker res verjame v superiornost ZDA in res verjame, da so ZDA najbolj primerne pri vodstvu sveta v boljše čase. Za njega je priznanje ZDA za svetovnega voditelja šele začetek, na podlagi katerega se lahko stvari začnejo spreminjati na bolje, za razliko od Busha, ki mu je to cilj zaradi cilja in osebnih interesov.

Na podlagi ugotovljenega in napisanega lahko potrdim osnovno, prav tako, kot tudi izpeljani hipotezi.

8 LITERATURA

1. AFP. 2006. *Osama bin Laden – vodja teroristične organizacije Al Kaida*. Dostopno prek: <http://www.spiegel.de/international/spiegel/0,1518,449990,00.-html> (19. avgust 2009).
2. Bajoria, Jayshree in Greg Bruno. 2009. *Al Qaeda (a.k.a. al-Qaida, al-Qa'ida)*. Dostopno prek: <http://www.cfr.org/publication/9126/> (27. julij 2009).
3. Chomsky, Noam. 1999. *Fateful Triangle: The United States, Israel and the Palestinians*. Boston: South End Press.
4. --- 2002. *9/11*. New York: Seven Stories Press.
5. --- 2003. *Hegemony and survival. Americas quest for global dominance*. New York: Henry Holt and Company.
6. --- 2005. *Imperial Ambitions. Conversations on the post – 9/11 world*. New York: Metropolitan books.
7. --- 2006. *Failed States*. New York: Metropolitan books.
8. Commission. 2002. *The 9/11 Commission report*. Dostopno prek: www.gpoaccess.gov/911/pdf/fullreport.pdf (3. marec 2009).
9. EPIC. 2001. *USA Patriotic Act*. Dostopno prek: <http://epic.org/privacy/terrorism-/hr3162.html> (3. marec 2009).
10. Fossati, Marco. 2005. *Terorizem in teroristi*. Ljubljana: Sophia.
11. Golob, Nataša. 1981. *Zgodovina v slikah 17 (1945 – 1962)*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

12. --- 1982. *Zgodovina v slikah 18 (1962 – 1972)*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
13. *Kazenski zakonik* RS Ur.l. RS 63/1994. 1994. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199463&stevilka=2167> (11. januar 2009)
14. Ledinek, Iztok. 2005. *Terorizem*. Varnostnik – revija poslovnega sistema Varnost 25. Dostopno prek: http://www.varnost.si/UserFiles/File/Varnostnik/ST25_2005-08-25.pdf (25. avgust 2009).
15. Meyssan, Thierry. 2003. *11.9. Velika laž*. Ljubljana: Orbis.
16. Negri, Antonio in Michael Hardt. 2000. *Empire*. London: Harvard University Press.
17. --- 2005. *Multituda*. Ljubljana: Študentska založba.
18. Obama, Barack. 2008a. *Foreign Policy*. Dostopno prek: http://www.barackobama.com/issues/foreign_policy/index_campaign.php (16. marec 2009).
19. --- 2008b. *Homeland Security*. Dostopno prek: http://www.barackobama.com/issues/homeland_security/index_campaign.php (16. marec 2009).
20. --- 2008c. *Iraq*. Dostopno prek: http://www.barackobama.com/issues/iraq/index_campaign.php (16. marec 2009).
21. Pavič, Lojze. 2009. *Terorizem smo ljudje*. Radovljica: Didakta.
22. Pettiford, Lloyd in David Harding. 2005. *Terorizem, nova svetovna vojna*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
23. Pilger, John. 2003. *Breaking the silence-Truth and lies in the war on terror*. Pennsylvania Dutch: Bullfrog Films.

24. Potočnik, Andreja. 2008. *ZDA po 11.9. (skozi oči Noama Chomskega)*. Diplomatska naloga. Ljubljana: FDV.
25. SSRC. 2009. *Introduction to New World Order*. Dostopno prek: http://essays.ssrc.org/sept11/essays/teaching_resource/tr_world_order.htm (26. april 2009)
26. Stallman, Richard. 2001. *Thousands Dead, Million Deprived of Liberties*. Dostopno prek: <http://news.slashdot.org/article.pl?sid=01/09/17/1758231&mode=nocomment> (2. maj 2009).
27. Swissmart. 2001. *Teroristični napad na WTC v New Yorku*. Dostopno prek: <http://swissmart.blogspot.com/2010/04/wtc-attacks.html> (2. avgust 2009)
28. Štefančič, Marcel Jr. 2001. *Busheva Amerika od puča do vojne*. Ljubljana: Umco d.o.o./Zbirka Bela Premiera.
29. --- 2001. *Busheva agonija: od iraške vojne do vojne za Ameriko*. Ljubljana: Umco d.o.o./Zbirka Bela Premiera.
30. --- 2005. *Bushevo vstajenje: od volitev do obdukcije*. Ljubljana: Umco d.o.o./Zbirka Bela Premiera.
31. Todd, Emanuel. 2006. *Po imperiju*. Ljubljana: Pasadena.
32. Turnšek, Tit. 2009. *Razmišljanja o terorizmu in vojni proti njemu*. Dostopno prek: www.turnsekmikacic.com/files/TERORIZEM.doc (11. Februar 2009).
33. Vivapet. 2009. *Bush*. Dostopno prek: <http://www.vivapets.com/upload/Image/Pics%20oct-dec%2008/bush.jpg> (15. julij 2009).
34. White House. 2001. *President Signs Anti-Terrorism Bill*. Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/10/20011026-5.html> (23. april 2009).

35. --- 2002. *Nacionalna varnostna strategija 2002*. Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/> (23.april 2009).
36. --- 2006. *Nacionalna varnostna strategija 2006*. Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2006/> (23.april 2009).
37. Wenborn, Neil. 1992. *Kronika XX. stoletja*. London: Reed International Books Ltd.
38. Wikipedia. 2009a. *Hladna vojna*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Hladna_vojna (2. februar 2009).
39. --- 2009b. *Terorizem*. Dostopno prek: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Terorizem> (12. januar 2009).
40. --- 2009c. *Zalivska vojna*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Zalivska_vojna (16. januar 2009).
41. --- 2009č. *Vojna proti terorizmu*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Vojna_proti_terorizmu (10. februar 2009).
42. --- 2009d. *Iraq War*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Iraq_War (23. marec 2009).